Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Մարտի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 9 րուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Լաւ պապիրոս ծխողներին
„ԿՈՄԻՏԱ“ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
առաջարկում է՝
ՖՈՒՐՈՐ 25 հատը 15 կոպ.
ԳԱԼԼԻՑ 10 հատը 6 կոպ.
ԻԴԻԱԼ 25 հատը 15 կոպ.
(առ) 1—1

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Էջմիածնի սինօդը, ինչպէս անցեալ անգամ հաղորդվեց «Մշակի» մէջ, նշանակել է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնը 1911 թ. դեկտեմբերի 11-ին։

Սինօդը միջնորդել էր կառավարութեան առաջ՝ թոյլատրելու կատարել ընտրութիւնները մի քիչ աւելի վաղ, այն է սեպտեմբերին, բայց կայսերական կառավարութիւնը չը կամ եցաւ շեղուել գործել «Պօլօժենիէ» կոչված օրէնքից, որ տրամադրում է կատարել նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը կաթողիկոսի վախճանվելուց 1 տարի յետոյ։ Եւ որովհետև Մատթէոս II վախճանվեց 1910 թ. դեկտեմբերի 11-ին, ուստի և սինօդը նշանակել է նրա յաջորդի ընտրութիւնը այս տարվայ դեկտեմբերի 11-ին։ Սինօդը կարող էր, ի հարկէ, նշանակել աւելի ուշ, օրինակ 1912 թ. գարնան, որովհետև աւելի ուշ նշանակելը օրէնքը չէ արգելում, ինչպէս այդ տեղի ունեցաւ Գէորգ Դ. կաթողիկոսի մահից յետոյ. բայց նա, մեզ անյայտ պատճառներով, նշանակել է դեկտեմբերին, ձմեռը, երբ հեռաւոր վայրերից պատգամաւորների գալը բաւական մեծ դժուարութիւնների կարող է հանդիպել։

Բայց քանի որ արդէն նշանակված է, մնում է այժմ հաշտվել այդ մտքի հետ և քննութեան առնել պատգամաւորների ընտրութեան խնդիրը։

Նախորդ բոլոր կաթողիկոսական ընտրութիւնների ժամանակ տեղի են ունեցել մի քանի անցանկալի երևոյթներ, որոնց կրկնութիւնը ցանկալի չէ, և որոնց առաջն այժմ իսկ առնելու համար սինօդը պէտք է միջոցների դիմէ։

Կաթողիկոսական ընտրութեան համար մասնաւոր հրահանգ կամ կանոններ չը կան «Պօլօժենիէի» մէջ, բայց նրա հիման վրա 1863 թ. հրատարակված կայ Կովկասի նախկին փոխարքայ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլաեվիչի մի առանձին ընտրական հրահանգը, որի զօրութեամբ և կատարվում է թեմական պատգամաւորների ընտրութիւնը Ռուսաստանում։ Իսկ Ռուսաստանից դուրս՝ Թիւրքիայի, Պարսկաստանի հայութեան՝ սինօդը իր հրովարտակները ուղարկում է ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութեան միջոցով։ Սա էլ հասցնում է հրովարտակները իր դեսպանների և հիւպատոսների միջոցով։ Այդ հանգամանքը առաջ է բերել միշտ այն հետևանքը, որ Թիւրքիայում սինօդի հրովարտակները կամ ծանուցագրերը ստացվել են շատ ուշ, հազիւ մի կամ առ առաւելն երկու ամիս առաջ ընտրութեան համար նշանակված օրից, այնպէս որ արտասահմանում գտնված թեմերը միջոց և ժամանակ չեն ունեցել հանդարտօրէն, մտածված կերպով ձեռնարկել պատգամաւորների ընտրութեան և զբաղվել կաթողիկոսական հարցով։

Արդ, սինօդը պէտք է ամեն միջոց գործ դնէ և միջնորդէ ուր հարկն է, որ իր շրջաբերականները հասցվեն արտասահմանի հայկական թեմերին գոնէ ընտրութիւնից 5—6 ամիս առաջ։

Երկրորդ՝ սինօդը միջնորդութիւն պէտք է յարուցանէ, որ Ամերիկայի հայոց թեմին ևս ուղարկվի ծանուցագիր և Ամերիկայի հայութիւնը չը զրկվի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցելու իրաւունքից։

Երրորդ ցաւալի երևոյթը, որ տեղի է ունեցել նախորդ ընտրութիւնների ժամանակ և որի առաջն առնելը սինօդի իրաւասութեան է պատկանում, այն է, որ պատուիրակների և թեմական պատգամաւորների ընտրութիւնը չեն կատարվում Ռուսաստանի թեմերում ամեն տեղ միաժամանակ, մի որոշված օր։

Թէ ծխական պատուիրակների, թէ թեմական պատգամաւորների ընտրութեան համար պէտք է նշանակվի մի որոշ օր, ամեն տեղ, այնպէս որ ամբողջ Ռուսաստանում, դիցուք, մայիսի 5-ին, պէտք է կատարվեն միևնոյն օրը բոլոր պատուիրակների ընտրութիւնները, իսկ մի կամ երկու ամսից յետոյ, դարձեալ միևնոյն որոշված օրում պէտք է կատարվի թեմական պատգամաւորների ընտրութիւնը։

Այդ անհրաժեշտ է, որպէսզի այս կամ այն տեղի և թեմի ընտրութիւնը չը կարողանայ ազդել այս կամ այն տեղի կամ թեմի ընտրութեան վրա և ընտրութիւնները կայանան անկախօրէն և ազատօրէն։

Մենք դեռ կը դառնանք այս խնդրին։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

26 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Կայսրը և Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդորօվնան մեծ պասի առաջին շաբաթում պահեցողութիւնից յետոյ այսօր ճաշակվեցին Ցարսկօէ-Սելօյի եկեղեցում։ Նրանց հետ հաղորդվեցին Նոցին Մեծութիւնների Օգոստափառ Զաւակները։ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան հաղորդվեց Անիչկինի պալատի եկեղեցում, Մեծ Իշխան Ալեքսանդր Միխայլօվիչի և Մեծ Իշխանուհի Կսէնիա Ալեքսանդրօվնայի հետ միասին։

Ալեքսանդր III Կայսրի ծննդեան օրվայ յիշատակի առիթով Պետրո-Պաւլովսկի տաճարում, ի Տէր հանգուցեալ Կայսրի դամբարանի վրա, պալատական հոգևորականութիւնը կատարեց հոգեհանգիստ Մեծ Իշխանների և Մեծ Իշխանուհիների ներկայութեամբ։

Մինիստր Սազօնովի տաքութիւնը բարձրանալու պատճառով հրաւիրվեց բժիշկ Նեչաեվը, որ հաստատեց մինիստրի աջ թոքի և աջ լանջամաշկի բորբոքում։ Սրտի գործունէութիւնը բաւարար է։

Կասսօն նշանակվեց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր։

27 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Սազօնովը գիշերը լաւ անցրեց, քնեց։ Տաքութիւնը առաւօտեան 38,8 էր, զարկերակը 100, շընչառութիւնը 32։ Թոքերի մէջ միևնոյն երևոյթներն են. սրտի գործունէութիւնը բաւարար է։

Ցերեկվայ բիւլլետէնը. աջ թոքի բորբոքիչ երևոյթը միևնոյն դրութեան մէջ է. տաքութիւնը 37,9 է, զարկերակը 100, շնչառութիւնը 26։ Սրտի գործունէութիւնը գոհացուցիչ է։ Ընդհանուր դրութիւնը լաւ է։

26 փետրվարի

Նովգորոդ.—Վերջնականապէս պարզվեց, որ Բօլօգօէում կինէմատօգրաֆի հրդեհի ժամանակ այրվեցին 21 հասակաւորներ և 43 երեխաներ. խանձուածքներ ստացան ծանր կերպով 37 հոգի։

Պարիզ.—Գերմանական մամուլի այն ենթադրութիւնների առիթով, թէ իբր Մօնիսի կաբինէտը, Դէլկասսէի ճնշման տակ, վճռել է պատժել զաէր ցեղին՝ լէյտենանտ Մարշանին սպանելուն համար, «Էքօ-դը-Պարին» արժանահաւատ աղբիւրների հիման վրա բացատրում է, որ դեռ Բրիանի կաբինէտն էր մտադիր պատժել յիշեալ ցեղին։

Կրիւպալին մինիստրների խորհրդում հերքելով Մարօկկօյի մասին լաված տենդենցիօզ տեղեկութիւնները՝ յայտնեց, թէ դրութիւնը այնպիսի չէ, որ անհանգստութիւն առաջ բերի։ Երեքշաբթի օրը կը ներկայացվեն մի քանի առաջարկութիւններ՝ վերաբերեալ Մարօկկօյին։

Բրիանը հրաժարվեց ընդունել այն առաջարկը, թէ արտասահմանում կարդայ մի քանի դասախօսութիւններ։

Բերլին.—Ամբողջ մամուլը ողջունում է բաւարական պրինց-խնամակալին՝ 90 տարեկան դառնալու առիթով։

Պատերազմական նոր № 4 դիրիժաբլը 10 մարդով առաջին անգամ թռիչք կատարեց 10 րօպէ։ Դիրիժաբլը 96 մետր երկարութիւն ունի, պարունակում է 50,000 քառակուսի մետր գազ, ունի երկու գոնդօլ և այլ հարկաւոր իրեր։

Բուխարէստ.—Պալատի համար ընտրվեցին 162 պահպանողականներ, 11 լիբէրալներ, 10 տակիստներ։ Սենատի համար՝ 73 պահպանողական, 13 լիբէրալ, 11 տակիստ։

Լիսաբոն.—Պալատի ընտրութիւնները նշանակվեցին ապրիլի 17-ին։

27 փետրվարի

Վիէննա.—Էրենտալը մեկնեց Աբացիա։

«Neue-Freie-Presse»-ն գրում է. «Աւստրո-Ունգարիայում անկեղծ համակրանքով են հետևում մինիստր Սազօնովի հիւանդութեանը։ Չը նայած նրա կարճ ժամանակեայ մինիստրական գործունէութեան, նրա ուղղութիւնը միանգամայն պարզվեց. նա հետամուտ է չափաւոր և հաստատ խաղաղասիրական քաղաքականութեան, որ թոյլ է տալիս սպասել՝ թէ կը բարելաւվեն նաև ռուս-աւստրիական յարաբերութիւնները»։

Պարիզ.—Սօրբօննում կայացաւ գրական-երաժշտական ցերեկոյթ Ֆրանսուա Պասսիի նախագահութեամբ, նուիրված Լ. Տոլստոյի յիշատակին։

(Լրագիրներից)

Թիֆլիս.—«Руск. Слово»-ին հեռագրում են. «Բաթումից հաղորդում են, որ կովկասեան պղնձաձուլական ընկերութեան Դզանդուլի հանքերում տեղի ունեցած կատաստրոֆայի ժամանակ սպանվել են 35 հոգի։ Դիակները շարունակվում են»։

Բերլին.—Ամերիկական զօրքի հաւաքումը մեկսիկական սահմանագլխին այստեղ մեծ հետաքրքրութիւն է առաջ բերում։ Պաշտօնական վերսկսած մօբիլիզացիայի մասին հերքվում է տեղում։ Բոլորը համոզված են, որ ամերիկական զօրքերի կուտակումը կապ ունի Մեկսիկայի հանրապետութեան նախագահ Դիազի հիւանդութեան և նրա կառավարութեան անյուսալի դրութեան հետ։ Ըստ երևոյթին, Ամերիկան վճռել է յեղաշրջման դէպքում անցնել սահմանը և առաջն առնել անիշխանութեան։

Լիսաբոն.—Ներքին գործերի մինիստրութիւնը պաշտօնապէս հաղորդում է, որ նա միանգամայն պարզ կերպով երևան հանեց դաւադրութիւն, որ ուղղված է ժամանակաւոր կառավարութեան անդամների դէմ։ Դաւադրութիւնը ստեղծվել է Րիօ-դէ-Ժանէյրօյում։ Գործի մէջ մասն ունեն շատ քահանաներ։ Կառավարութիւնը խիստ հսկողութիւն է սահմանել Բրազիլիայից եկող նաւերի վրա։

Եւրոպական մամուլը մեծ ցաւակցութիւն է յայտնում իտալացի մատծող և վիպասան սենատոր Անտօնի Ֆօգացցարօյի մահվան առիթով։ Նշանաւոր այդ բանաստեղծը և վիպասանը, որ համարեա անյայտ է Ռուսաստանում, ծնվել է 1842 թւին։ Ֆօգացցարօյի պօէզիան ներշնչված է լայն կրօնական գաղափարներով և անկաշառ սիրով առ բնութիւնը։ Ֆօգացցարօյի վէպերում կայ նուրբ դիտողութիւն և կանացի հոգու գեղեցիկ ըմբռնումն, հանդերձ պարզամիտ հումօրով և սիրով, բարեկամական վերաբերմունքով դէպի այժմեան հասարակութեան պակասութիւնները։

Մօսկվայում ագրոնօմների համագումարին հայերից մասնակցում են Ս. Քալանթար, Վ. Տոտոմեան, Կրասինիկեան և այլք։ Առաջինը կարդաց ռեֆերատ «անասունների փորձնական կերակուրի կազմակերպութիւնը» թեմայով։ Երկրորդը և երրորդը կարդում են զեկուցումներ կօօպերացիայի մասին։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Լրագիրներից)

Խարբին.—Չինական զօրքերը, որոնց թիւը Հիւսիսային Մանջուրիայում հասնում է 60,000-ի, խմբվում են Խայլարի մօտերը։ Փետրվարի 18-ին Ցիցիկարից այնտեղ արտիլլերիա է ուղարկվել՝ վարժութիւններ կատարելու պատրւակով։ Ցիցիկարի շրջակայքում չինական զօրքերը ամեն օր կատարում են փորձնական հրացանաձգութիւն, իսկ գիշերը փորձեր են անում լուսապատկերներով։ Չինացիների աւելով, արևելեան մասում չինական զօրքերը դիմում են դէպի Մուլինու, այնտեղից էլ գնալու են Գիրին։ Այս օրերս Չժալանտունի մօտերը չինական մի աւանում ոստիկանութեանը բաժանվեց 400 հրացան։ Ենթադրութիւն կայ, որ հրացանները կամաւոր զինուորների համար են։ Արևմտեան մասում չին-բանւորները շտապով թողնում են պաշտօնները ռուսների մօտ՝ հայրենիք վերադառնալու պատճառաբանութեամբ։ Բոլոր ճանապարհների վրա հանդիպում են ահագին բեռներով սայլեր, որոնք յիշեցնում են 1900 թւի շարժողութիւնը։

Ցուդգեատանի չինական լրագիրը իր ագիտացիան ռուսների դէմ շարունակում է։ Փետրվարի 22-ի համարում լրագիրը գրում է, որ Ռուսաստանում սովորող չին-ուսանողներից նա ստացել է մի թուցիկ, որով կոչ է լինում կռիւ մղել ռուսների դէմ և որով ազերսվում է հայրենասէրներին, ի նկատի ունենալով զօրքի թուլութիւնը, կազմակերպել համաժողովրդական միլիցիա։ Լրագիրը աւելացնում է, որ թռուցիկը տպված է մանջուրական փոխարքայի պաշտօնական օրգանի մէջ, որը նկատում է, որ ռուսների դէմ ագիտացիան մղվում է միանգամայն անարգել։ Թռուցիկն ուղարկված է բոլոր կազմակերպութիւններին, առևտրական ընկերութիւններին, գաւառական խորհուրդներին։

Չինական իշխանութիւնները գաղտնի հրահանգներ են ստացել արգելքներ ստեղծել ռուսներին բոլոր նրանց գործերում։

Խարբին.—Ցուդգեատանի չինական լրագիրը, շարունակելով ագիտացիան, նկարագրում է Մանջուրիան ռուսների ձեռքով գրաւելու պատկերը, յիշում է Բլագովեշչենսկում չինացիներին ջարդելը և յայտնում է, որ պատերազմը ռուսների հետ անխուսափելի է։ Պրօպագանդան իր պտուղները բերում է։ Խուժանը կատաղում է։

Չինացիների մէջ լուրեր են պտտվում, որ շուտով փոփոխութիւններ են լինելու գահի մէջ և մօտիկ ապագայում յայտարարվելու է պատերազմ։

Խարբին.—Հօնգկօնգից հեռագրում են. «Ինանի գաւառական խորհուրդը բանաձև ընդունեց, որով դրականապէս պահանջվում է հեռացնել անգլիական զօրքերը Չինաստանի սահմանից, հակառակ դէպքում երաշխաւորութիւն չի լինի, թէ ազգաբնակութիւնը կը մնայ հանգիստ և չի վտանգի եւրոպացիներին»։

Մուկդէն.—Չինական ինտելիգենցիան մի ուղերձ ուղարկեց գահին, որի մէջ աղերսվում է միջոցներ ձեռք առնել Մանջուրիան Չինաստանի իշխանութեան ձեռքում պահելու համար, բարձրացնել Չինաստանի պրեստիժը արտասահմանցիների աչքում և ներհակել եապօնացիներին և ռուսներին։

Տօկիօյից հաղորդում են, որ բարօն Օկուման եապօնացի պրինց մարշալ Օյեամայի հետ ապրիլին գնալու է Անգլիա, որպէսզի քաղաքական դաշնակցութիւնը ամրապնդէ առևտրական պայմանագրով։ Եապօնեան կառավարութիւնը քեր ունի դրամագլուխներ, որ յոյս ունի ստանալ անգլիացի արդիւնաբերողներից։ Օկուման մտադիր է բանակցութիւններ վարել նոր անգլօ-եապօնական առևտրական պայմանագրի մասին։

ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՄԱՐՕԿԿՕՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

27 փետրվարի

Տանժէր.—Շէրիֆի զօրքերը աջակցութիւն ստացան բարեկամ ցեղերից։ Ապստամբները ջարդվեցին Էլֆատ լեռան մօտերը, ուր արտիլլերիան ահագին ջարդ տուեց։ Զօրքերը շրջապատեցին շէյարդա ցեղը և հրդեհեցին գիւղը։ Դէպի Մէկնէս տանող ճանապարհները բռնել են աւազակախմբերը։ Մէկնէս քաղաքը գրաւվեց և կողոպտվեց։

(Լրագիրներից)

Պարիզ.—Մարօկկօյում դէպքերը ստանում են սուր կերպարանք։ Ֆէց մայրաքաղաքը պաշարված է ապստամբ ցեղերով։ Դէպի Տանժէր և Ֆէց տանող ճանապարհները ապստամբները կտրել են։ Ֆէցը զրկվել է ուտելիքից, որ սովորաբար մատակարարում են կարաւանները։ Արդէն զգացվում է պակասութիւն։ Տեղեկութիւններ են ստացված, որ Մուլէյ-Հաֆիդի զօրքերը, պարտութիւն կրելով ապստամբների հետ ճակատամարտելիս, յետ են նահանջում դէպի Ֆէց և որ ապստամբ ցեղերը առաջ են մղում Աբդուլ-Ազիզի թեկնածութիւնը։

Պարիզ.—«Р. Сл.»-ի թղթակիցը արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ տեղեկացաւ, որ, համաձայն ստացված տեղեկութիւնների, Մարօկկօյում դրութիւնը չափազանց լուրջ է։ Ցեղերը ապստամբվել են Մուլէյ-Հաֆիդի դէմ։ Սուլթանի դրութիւնը համարվում է կրիտիկական։

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

26 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Համալսարանում արևելեան ֆակուլտէտում 36 դասախօսութիւններից կայացան 25-ը, մնացած ֆակուլտէտներում 118-ից կայացան 28-ը։ Իրաւաբանական և մաթեմատիկական ֆակուլտէտներում թռչակ ստացող ուսանողներին յայտարարվեց, որ նրանք պարապմունքները չը վերսկսելու դէպքում կը զրկվեն թոշակներից։

Կանանց բարձր դասընթացքներում կայացան 11 դասախօսութիւններ. կանանց բժշկական ինստիտուտում դասախօսութիւն չեղաւ։

Աւելի կամ պակաս նորմալ ընթացան պարապմունքները էլեկտրօտեխնիկական, տեխնօլօգիական, ճանապարհների հաղորդակցութեան և քաղաքացիական ինստիտուտներում։

Կիէվ.—Պօլիտեխնիկումի պրօֆէսօրների խումբը նախազգուշացնում է ուսանողներին, որ, գործադուլը շարունակվելու դէպքում, նրանք կարձակվեն և կը զրկվեն թոշակներից։

(Լրագիրներից)

Կառավարութեան կարգադրութեամբ արգելված է ապրել Մօսկվայում ուժեղացված պահպանողական դրութեան ամբողջ ժամանակաշրջանում, ի թիւս ուրիշների, նաև հետևեալ հայ ուսանողներին. Աւետիքեան Արմենակ, Տէր-Միքայէլեան Միքայէլ, Նաւասարդեան Երուանդ, Սեմերջեան Արշակ, Ծովեանեան Նիկողայոս, Մելիք-Ալլահվերդեան Արտաշէս, Մելիք-Ախիջիենանց Գրիգոր, Փանեան Կոնստանդին, Տէր-Սիմէօնեան Յովհաննէս։ Բացի դրանցից ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեամբ Մօսկվայի համալսարանից արձակված ուսանողների թւումն են հետևեալ հայերը. Բաղդադեան Սարգիս, Բէգզադեան Ռուբէն, Ղորղանեան Վարդգէս, Ներսիսեան Ալէքսանդր, Զուբար Մարկոս, Եղիկեանց Հայկ, Մելիք-Յովհաննիսեան Յովհաննէս, Զաքարեան Յովհաննէս, Իսրայէլեան Սարգիս, Իսրայէլեան Աշոտ, Իսրայէլեան Ռուբէն։

ԺԱՄԱՆԱԿ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

26 փետրվարի

Օդեսա.—Հակաժամանտախտային բիւրօն որոշեց մարտի 1-ից ձեռնարկել քաղաքը բարեկեցիկ վիճակի հասցնելու գործին:

Երկիւղ կրելով որ գարնանը համաճարակը կարող է բռնկվել, քաղաքապետն առաջարկեց քաղաքային բժիշկներին' սկսել խստագոյն հսկել քաղաքի մաքրութեան վրա և ծանօթացնել ռատիկանութեան պաշտօնեաներին հիւանդութեան նշանների հետ, նաև կազմակերպել ժողովրդական դասախօսութիւններ ժանտախտի և խոլերայի մասին:

—

Խարբին.—Մնում են հիւանդ 255 հոգի:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

27 փետրվարի

Թէհրան.— Սիփէհդարի կաբինէտը մէջլիսին ներկայացրեց հետևեալ ծրագիրը. տէրրօրիստների հեռացումն, պատիժ յանցաւորներին, մամուլի օրէնք, առևտրական ճանապարհների ապահովութիւն, շարժական զօրախմբերի կազմակերպութիւն, զարգացումն բարեկամական յարաբերութիւնների' մեծ պետութիւնների հետ, ոչնչացումն ագի մենավաճառութեան, փինանսների վերակազմութիւն արտասահմանեան խորհրդատուների օգնութեամբ, արդարադատութեան բարենորոգում, համալսարանի բացումն, առևտրական պալատների հաստատութիւն:

Ձերբակալվեց և Ռուսաստան է ուղարկվում Բագւում երդւ.-հաւատարմատար Ստարօսէլսկիին սպանելուն համար 20-ամեայ տաժանակիր աշխատանքների դատապարտված և Պարսկաստան փախած Մամէդ-Րիզա Բակիխանովը:

—

(Լրագիրներից)

Սալօնիկ.—Երեք վիլայէթների իշխանութիւնները, որոնց միջոցով, ինչպէս ենթադրում են, անցնելու է սուլթանը, եռանդուն միջոցներ են ձեռք առնում ապահովելու ճանապարհը: Սալօնիկի վիլայէթի իշխանութիւնները արդէն զբաղված են կասկածելի անձնաւորութիւնների ցուցակները կազմելով, առանձնապէս յունահպատակների, որոնք սուլթանի անցնելու ժամանակ աքսորվելու են:

—

Պարիզ.— Պալատի կուլուարներում ոգևորութեամբ խօսում են բարձր շրջաններում ստացված այն տեղեկութիւնը, թէ Անգլիայի և Թիւրքիայի միջև արդէն բանակցութիւններ են սկսվել Բաղդադի երկաթուղագծի հարցի առիթով: Ինչպէս ասում են, այդ բանակցութիւնները սկսված են Գերմանիայի համաձայնութեամբ:

—

Վիէննա.—Ալբանիայից և Հին Սերբիայից ստացվում են յուզիչ տեղեկութիւններ: Սպասվում է մօտիկ ապագայում ընդհանուր ապստամբութիւն: Յուզմունքը տարածվել է նաև Նօվօ-Բազարի սանջակը, որտեղից շատ վաճառականներ և քաղաքացիներ փախչում են Բօսնիա: Թիւրքիան սահմանակէտերից զօրքերը կենտրօնացնում է Միտրօվիցայում, Կօսօվայում և Իփէկում:

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

Կ. Պոլիս, 14 փետրվար

Բէլգրադի թերթերէն մին, չի գիտցուիր ինչ աղբիւրէ առնելով, գրած է, թէ Վանի զօրանոցի մէջ հայ զինուորներ, թիւով 20-է ոչ նուազ, թռնաւորուած են զօրանոցի թիւրք խոհարարէն, որ մասնաւոր գիտումով կատարած է այդպիսի ոճիր մը: Միևնոյն առեն' աւելցուցած է, թէ թիւրք սպաներ շատ անարգական կերպով կը վարուին եղեր քրիստոնեայ զինուորներու հետ, նոյն իսկ հայհոյելով անոնց կրօնքին, հաւատքին:

Լուրը ինքնին շատ վրդովիչ է, ու պիտի ըլլար բնականաբար, եթէ չհաւատալու հաւանականութիւնները աւելի շատ չըլլային: Նախ որ' տակաւին ցայսօր այդպիսի լուր մը հասած չէ ոչ պատրիարքարան և ոչ մեր թերթերուն: Երբեք չենք կրնար տարակուսիլ, որ Վանի առաջնորդարանը կը փութար անմիջապէս հեռագրել Պոլիս, ու ազդումներ կը բարձրանային:

Կը կարծուի որ լուրը ոչ միայն չափազանցուած է, այլև բոլորովին փոխուած: Վերջերս գանգատներ եկան Պոլիս, թէ Մուշի զօրանոցի մը մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւն սկսած է ճարակիլ, և թէ զինուորները, անոնք' որ ողջ առողջ են, տրուած հրամաններէ բռնադատուած, ակամայ կը պառկին մեռածներու անկողիններու մէջ, որով վարակումը, ինքնին նպաստաւորուած այդ հանգամանքներու մէջ, մահեր առաջ բերած է:

Այդ վրդովիչ լուրին վրայ, որ, դժբաղդաբար, բոլորովին ստուգութիւն էր, դիտողութիւններ եղան, և պատերազմական մինիստրութիւնը ազդու հրամաններ տուաւ Մուշի և Բաղէշի իշխանութեանց: Հետեւանքը սա եղաւ, որ իսկոյն ուշադրութիւն դարձուցին, և փոխուեցաւ զինուորներուն վիճակը:

Մաղթելի է, որ ճիշդ չըլլայ սերբ թերթին լուրը. ապա թէ ոչ' այդ յայտնութիւնը սարսափելի պիտի ըլլայ ինքնին: Ուրիշ դիտելի կէտ մըն ալ սա է, որ ներկայ հանգամանքները նպաստաւոր են ամեն կողմէ ոչ միայն վրդովեցուցիչ լուրեր հրատարակել, այլ նոյնիսկ դարբնել և Թիւրքիոյ գլխուն վերև ամեն բան սև գոյնով ներկայացուած տեսնել:

Մեր պետական անձնաւորութիւններն ալ տրամադիր կերևին միտքերը դէպի այդ կողմը թեքել: Տակաւին այսօր քաղաքական որոշ ծրագրով մը կարելի չեղաւ ճանչել դահլիճին քաղաքականութիւնը: Օրուան տեղի ունեցած տեսակցութիւնները, խօսակցութիւնները, յայտարարութիւնները կը յուսացնեն շատ բան. բայց երբ գործնական արդիւնքներու կը նայինք, խօսքերու և գործերու հակասութիւն մը երևան կուգայ:

Ներքին գործերու նոր մինիստրը անցած է իր պաշտօնին գլուխը և պաշտօնական յայտարարութիւնով մը ինքզինքը ճանչցուց գաւառային բոլոր իշխանութեանց: Շրջաբերական յայտարարութիւնը ոչ միայն խոստմնալից է, այլ և կը սպառնայ պարտազանցներուն, օրինազանցներուն:

Հանրային շինութեանց և լուսաւորութեան մինիստրներու տեղը թափուր է տակաւին. Հակկը փաշա ինքն է որ կը վարէ այդ երկու պաշտօններն ալ փոխանորդաբար:

Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր' հանրային շինութեանց մինիստրները եղան երկու հայ' Գ. Նորատունկեան և Պ. Հալաճեան: Վերջինին պաշտօնը աւելի երկարատև եղաւ, և մինչև վերջին րոպէն գնահատուեցաւ իբրև անվհատ աշխատող ու honnête պաշտօնատար: Խոշոր ծրագիրներ տուաւ. ու մինչ կը սպասուէր, որ յառաջիկայ գարնան մեծամեծ ծրագիրներ գործադրուէին, Իթթիհադ կուսակցութիւնը, իր մեծամասնութեան քուէներով, անվստահութիւն յայտնեց: Հետևանքը այն եղաւ, որ Հալաճեան փութաց իսկոյն տալ իր հրաժարականը:

Տակաւին այս բոպէիս ալ կը կարծենք, որ այդ պաշտօնը կը յանձնուի հայու մը: Բայց Հակկը փաշայի ձգձգմունքները, կողմնակի լուրեր տարակոյսներ կը բերեն. գուցէ մահմեդական մը կոչուի այդ պաշտօնին: Մեր թերթերէն մին շատ իրաւացիօրէն դիտողութիւն ըրաւ, թէ պաշտօնաբաշխութիւնները պէտք է ըլլան համեմատական: Այդպիսի. գործողութիւն մը ոչ միայն օրինական պիտի ըլլայ, այլև նոյնիսկ օգտակար' սահմանադրական տեսակէտներով: Պետական բարձրագոյն-վարչական կամին մէջ քրիստոնեայ մինիստրներու գոյութիւնը' բարերար ազդեցութիւն կը գործէ թիւրք միտքերու վրայ, և ճիշդ ատ է որ, առաջին օրուընէ, սահմանադրութիւն հռչակուելէ ետքը, համեմատական տեսութիւնով, հայ և յոյն մինիստրներ անուանուեցան:

Իսկ երբ այսօր, մօտ երեք տարի բոլորուելէ ետքը, երբ այդպիսի սկսուած գործ մը յանկարծ կը փոխուի պետութեան վարչական կամին մէջ, միտքերը կը տրամադրուին դէպի վատը:

Գրեթական մինիստրը թեկնածուները շատ են. քանի մը օրէն, հաւանաբար, կուռնենք մէկը այդ պաշտօնի գլուխ կեցած:

Ֆինանսի մինիստրը երկու օր յաջորդաբար խօսեցաւ պառլամենտի մէջ: Թիւեբու վրայ ճարտասան ոճով կը խօսի Ջավիդ բէյ, այնքան դիւրութեամբ և այնքան պերճօրէն, որ ոչ թէ իր քննադատները կը նախապաշարէ' բոլորովին զինաթափ ընելով զանոնք, այլ և իր կողմը կը շահի: Պէտք է գիտնալ, թէ Պոլիսը անուշ խօսքերու քաղաք է. ով որ ունի այդ լեզուն, կը յաջողի գոնէ առ ժամանակեայ կերպով:

Ջավիդ բէյը' մինիստրներուն մէջ ան եղաւ, որ, ներքին գործերու նախորդ մինիստրի հետ, առանձին համակրանք գտաւ հայերու մէջ: Առաջինը չունինք այսօր. մնաց երկրորդը, միշտ նոյն և թարմ համակրանքներով շրջապատուած: Երկուքն ալ պլրանացի են, ապա, որոշ չափով մը, առսիականութենէ:

Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւնը, կազմակերպած պարահանդէսի մը իբրև զուտ արդիւնք, ձեռք բերած է հազար ոսկիի գումար մը, մօտաւորապէս 10,000 րուբլի: Ատոր $^3/_4$ մասը ձեռք բերած է Ջավիդ բէյ ինքը, որ կազմակերպիչ յանձնախումբին նախագահն էր, և գնահատած նիստերուն: Նախորդ տարի, ինչպէս գրուած է ժամանակին, ունեցաւ նոյն դերն ու աշխատանքը այդ ընկերութեան համար. և արդէն ութը որբանոցներու պաշտպանն է, ուրոնց համար միանուագ ձեռք բերած էր 800 ոսկի, արդիւնք' սեղանիկեան պարահանդէսի մը:

Այդ պարահանդէսը, Ջավիդ բէյի շնորհիւ, ստացած է միջազգային հանգամանք մը, և մինիստրը ինքնին բարոյական կապերով կապուած կը համարի ինքզինքը Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան հաստատութեանը հետ: Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

VII

Պետերբուրգ, 17 փետրվարի

Այսօր տեսնվեցի պրօֆեսոր Մառրի հետ:

Մեր խօսակցութիւնը պտտում էր Անիի ուսումնասիրութիւնների և ուրիշ գիտական, մեծ մասամբ ազգագրական խնդիրների շուրջը:

Արդէն պատրաստ է Անիի մանրամասն յատակագիծը, որը պէտք է կցվի յատուկ մի գրութեան և լոյս հանվի:

Այդպիսի մեծ յատակագիծը' շատ օգտաւէտ կարող է լինել Անիի այցելուների համար ուսումնասիրութիւններ անելու ժամանակ:

Յատակագիծը պատրաստված է մօտ հազար օրինակ:

Ժամանակով, երբ պեղումները և գիտական հետախուզութիւնները կը բանան նոր հնագիտական կէտեր Անիում, հարկաւոր կը լինի գուցէ երկրորդ անգամ հրատարակել յատակագիծը լրացուցիչ մասերով, բայց դեռ մի քանի տարի ներկայ յատակագիծը կարող է բաւարարել գոհացուցիչ կերպով:

Այս ամառ կը շարունակվեն պեղումները Անիում' մշակված ծրագրով:

Ինչ վերաբերում է Անիի ինստիտուտի հիմնադրութեան խնդրին, նա առաջ է շարժվում մեծ դանդաղութեամբ, բայց և այնպէս նա կանգ չէ առել: Դանդաղութեան պատճառներից մէկն էլ այն է, որ մի քանի աւեաններում լաւ չեն ըմբռնել այդ ինստիտուտի նշանակութիւնը և նրա կատարելիք դերը: Օրինակ' եղել են կարծողներ, թէ դա պէտք է լինի մի դպրոց դասարաններով, և ուստի ցանկացել են, որ ինստիտուտը լինի Թիֆլիսում:

Մառրը, որ այնքան հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն արաւ Թիւրքիայի սահմաններում լազերի լեզուի և ազգաբնակութեան վերաբերութեամբ, ներկայումս ոգեւորված է այն գաղափարով, որ պէտք է ուսումնասիրութիւններ անել Թիւրքիայի և միւս մասերում: Ի միջի այլոց նրան հետաքրքրում են Թիւրքահայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող ձեռագիրները, որոնց թիւը բաւական մեծ էր:

Մանրամասն խօսակցութիւն ունեցանք այն հայ-վրացական համագումարի վիճակի մասին, որ ծրագրված էր կազմելու Թիֆլիսում անցեալ 1910 թւին: Համագումարի անհրաժեշտութիւնը օրից օր աւելի ու աւելի զգալի է դառնում: Շատ խնդիրներ, որոնք կապված են պեղումների, ուսումնասիրութիւնների և գիտական նոր հորիզոնների հետ, պահանջ են դնում, որ կովկասեան բանասիրութեան գործողները ունենան մտքերի փոխանակութիւն համագումար ժողովում:

Պէտք է նկատել, որ գիտութիւնների ճեմարանը, հնագիտական յանձնաժողովը և առհասարակ Ռուսաստանի գիտական աշխարհը օրից օր աւելի ու աւելի են հետաքրքրվում Կովկասի ազգագրութեան, լեզուագիտութեան և հնագիտութեան խնդիրներով: Պարզվում է, որ Կովկասում կան ուսումնասիրութեան թանգագին գանձեր, որոնց մի մասը կարող է կորչել, եթէ այդ ուսումնասիրութիւնը չափազանց դանդաղի:

Խօսեցինք, անշուշտ, և ներկայ ճգնաժամի մասին, որ բաժին է ընկել բարձրագոյն դպրոցներին: Մառրը, տալով կարևոր նշանակութիւն գիտական ազատ անձեռնմխելի իրաւունքներին, ցաւ է յայտնում, որ գիտութեան տաճարները կորցնում են ուսումնական տարին իրանց բարերար նիւթական դերը կատարելու:

Հրաժեշտին Մառրը տուեց ինձ իր վերջին աշխատութիւնները, որոնց մասին կը տամ տեղեկութիւն «Մշակի» մատենախօսական բաժնում Թիֆլիս վերադառնալուս յետոյ:

Ա. Քալանթար

ԱՐՋԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ նիստի' Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան, ջրանեղձներին ազատող ընկերութեան և Թիֆլիսի ոստիկանապետի վարչութեան

—

1911 թ. փետրվարի 16-ին, ներկայութեամբ քաղաքագլխի անձնափոխանորդ Կօխչայեանի, վարչութեան անդամներ Ա. Արղութեան-Երկայնաբազուկի, Ն. Արղութեան-Երկայնաբազուկի, քաղաքային ինժեներ Կօգնօվիցկիի, քաղաքային տեխնիկներ Լիսիցեանի, Մարգարեանի, Սրխոշանեանի և Սեմենօվսկիի, ապա տնտեսական հակիչ Բաբեանի, քաղ. վարչութեան քարտուղար Թամամշեանի, ոստիկանապետի օգնական Կանդելակիի, Ջրանեղձներին ազատող ընկերութեան տեսուչ Սմենիկեանի, անդամ Կլինչևի և Բոզոմսկիի, կայացաւ խորհրդակցութիւն այն հարցի մասին, թէ ինչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել Թիֆլիսում հեղեղի ժամանակ:

Որոշվեց.

1) Բանալ Սաղ քաղաքամասում և Օրթաճալայում ազատիչ կայարաններ նաւակներով, լուղորդներով և բոլոր պարագաներով:

2) Խնդրել Գորու գաւառապետին, Ցխինվալի, Բորժոմի և Պասանաուրի պրիստավներին տեղեկացնել հէնց որ ամեն անգամ Կուր, Մեծ Լիախվա և Արագվա գետերը կը վարարեն:

3) Միջնորդել, որ Սաղ քաղաքամասում հեղեղի ժամանակ օգնեն նաև սապեօրները:

4) Յայտարարութիւններով նախազգուշացնել ցածր տեղերի ազգաբնակութեանը' մօտալուտ վտանգի մասին:

5) Նաև այն մասին, որ Կուր գետը բարձրանալու դէպքում Արսէնալի սարից կը պարպվի 3 թնդանօթ:

6) Հաստատել պահակատեղի Դեսիմոնօվսկայա հրապարակում գողերի դէմ:

7) Ծայրահեղ անհրաժեշտութեան դէպքում ոյժով տեղափոխել ցածր տեղերի ազգաբնակութիւնը:

8) Ձեռք առնել ամենախստիւ ոստիկանական միջոցներ' փրկվածների գոյքը պաշտպանելու համար:

9) Պապկովի տունը դարձնել ժամանակաւոր ապաստարան փրկվածների համար:

10) Հալաբարում մի առանձին տեղ յատկացնել ձիերի և կառքերի համար:

11) Կարգադրիչների իշխանութեանը ենթարկել քաղաքային բոլոր առևտրա. տնտեսական ծառայողներին:

12) Կարգադրիչ մասի ղեկավարութիւնը յանձնել իշխ. Ա. Արղութեան-Երկայնաբազուկին և Սմենիկեանին:

13) Հեղեղի ժամանակ Սաղը լուսաւորել «Գալլեն» սիստեմի լապտերներով:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—

Կիրակի, փետրվարի 27-ին, հասարակական կլուբում կայացաւ երգահեալ հաւատարմատարի օգնական Անդրէևի դասախօսութիւնը «Ամուսնութեան մասին», որ գրաւել էր ունկնդիրների ահագին բազմութիւն:

Դասախօսը մի պատմական տեսութիւն անելով ամուսնական հարցի մասին' սկսեալ ամենահին դարերից մինչև միջին դարերը և ապա մինչև մեր օրերը' կանգ առաւ ամուսնական խնդրի վրա այն ձևով, ինչպէս կայ մեր օրերում, և ցոյց տալով, թէ ամուսնութիւնը մեր օրերում շատ անբնական և անհամակրելի կերպարանք է ստացել, եկաւ այն եզրակացութեան, թէ առայժմ, իբրև պալլիատիվ միջոց, պէտք է դիմել հետևեալ միջոցին. ամուսինները պէտք է ապրեն ոչ միասին, այլ առանձին բնակարաններում, այն է անջատ կեանք վարեն, թողնելով երեխաներին մօր խնամատարութեան ներքոյ:

Դասախօսութիւնը առաջ բերեց բուռն հակաճառութիւններ: Խօսեցին տ. Մամուլեան, պ. պ. Սօլօվեան, Արշակ Մալխազեան, Հ. Յովհաննիսեան, Երմօլաեվ, Ս. Նեմանգուլով և այլք:

Վիճաբանութիւնների շարունակութիւնը յետաձգվեց եկող շաբաթ օր, փետրվ. 5-ին:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Փետրվարի 19-ի տօնումը

Նոր-Բայազէտ, 20 փետրվարի

Ամսիս 18-ին, երեկոյեան, երբ նախատօնէք, սկսվեցին հոգեհանգստեան մաղթանքներ թէ ռուսաց և թէ հայոց եկեղեցիներում գիւղացիական ազատութեան առիթով: Քաղաքային դպրոցների աշակերտները իրանց դասատուներով լցրին թէ մէկ և թէ միւս եկեղեցին: Ապա միւս օրը, փետրվ. 19-ին, պատարագից յետոյ տեղի ունեցան նոյնպէս հանդիսաւոր մաղթանքներ' հանգուցեալ Ազատարար Կայսր Ալէքսանդր II-ի յիշատակին: Ռուսաց եկեղեցին մանաւանդ այդ օրը լիքն էր խուռն բազմութեամբ' զանազան տարրերից բաղկացած, որոնք իրանց հրճուանքն էին արտայայտում Ռուսաստանում ճորտերի ազատագրութեան վերաբերմամբ:

Պատարագից յետոյ քահ. Ս. Զէյնալով իր կարճ և ազդու քարոզով բացատրեց հանդիսականներին այդ օրվայ պատմական նշանակութիւնը' ռուս ճնշված գիւղացիների ազատագրման վերաբերմամբ: Թւելով մի առ մի հանգուցեալ Ազատարար Կայսր Ալէքսանդր II-ի կուլտուրական և առաջադիմական ձգտումները իր հայրենիքի վերաբերմամբ' նա յարեց, որ Ռուսաստանի 23 միլիօն ժողովուրդը, որ հեծում էր ճորտատիրական ծանր կարգերի ճնշման տակ, որ ռուս կալուածատէրը ծախում էր իբր գրաստներ իր հպատակ ժողովրդին անասունների հետ միասին, միանգամից ազատ շունչ առաւ Կայսր Ալէքսանդր II-ի բարեշնորհումներից: Ցաճախ լրագիրներում սրանից 50 տ. առաջ յայտարարվում էր,—աւելացրեց հ. Զէյնալով,—թէ 6—7 անասունների հետ միասին (կովերի, եզների, ձիերի և այլն) ծախվում է և ընտանիքի հայրը կամ այրը կնոջ հետ միասին: Կալուածատէրը իր քմքի համաձայն մարդու էր տալիս իր հպատակ աղջկան, ամուսնացնում երեխաներին, ծախու հանում 12 տարեկան օրիորդին և այլն: Եւ ահա ջնջելով այդ ճորտատիրական կարգերը, սրանից 50 տարի առաջ հանգուցեալ Ազատարար Կայսր Ալէքսանդր Նիկօլայևիչ հրատարակեց իր Բարձրագոյն հրովարտակը' յօգուտ ճնշված գիւղացիների ազատագրման: Եւ այսօր 50 տարի անցնելուց յետոյ, երբ Ռուսաստանը հսկայական քայլերով անցնում է առաջադիմութեան ուղիղ ճանապարհով, դա հանգուցեալ Ազատարար Կայսրի բարեշնորհումների քաղցր պտուղների արդիւնքն է, որ վայելում է Ռուսաստանի ազգաբնակութիւնը:

Քաղաքի ամբողջ շուկան փակ էր այդ օրը և երեկոյեան տեղի ունեցաւ հրավառութիւն: Ժողովրդի ստորին դասակարգերը, որ ոչինչ տեղեկութիւն չունէին այդ պատմական մեծ ակտի վերաբերմամբ, թէ զարմացմամբ և թէ մեծ ուրախութեամբ էն արտայայտվում: Որսորդ

—

Մասալօվայի դասախօսութիւնը

Երևան, 20 փետրվարի

Փետրվարի 13-ին և 15-ին, Հնդկաստանում ճանապարհորդող Վ. Մ. Մասալօվան (Պետերբուրգի քաղաքացուհի) տեղիս Օգտակար Գիտելիքներ Տարածող Ընկերութեան ակումբում կարդաց երկու դասախօսութիւններ. 1) իր ճանապարհորդական տպաւորութիւնները Հնդկաստանում, փակիրների և հիպնոտիզմի մասին և 2) յաւիտենական երիտասարդութեան մասին կամ ծերութեան դէմ կռուելու մասին:

Առաջին դասախօսութեան մէջ նկարագրեց Հնդկաստանի երկաթուղիների (որոնց ընդհանուր տարածութիւնը հասնում է մօտ 30,000 վերստի), անչափ խճուղիների, յարմարութիւնների, նոյն հարուստ և փարթամ երկրի բնական ճոխ հարստութեան, որոնց պակասը լրացնում է արևմտեան լուսաւորութիւնը, հնդիկների համեստութեան, արդիւնաբերութեան, արհեստի ծաղկելու մասին և այլն. խօսեց բրահմինների, բուդդայականների մասին և սրանց կրօնի ու կարծիքների' մսակերութեան դէմ. մի բան, որ նրանք բոլորովին դատապարտելի են համարում, դա անլեզու շինարար կենդանիներին մորթել-ուտելն է, որոնց բնութիւնը մարդկանց հետ միաժամանակ կեանք է տուել*): Մարդկանց և կենդանիներին որպէս կերակուր ստեղծված են բազմատեսակ պտուղներ, բոյսեր և այլն:

Խօսեց փակիրների մասին, որոնց թիւը Հնդկաստանում հասնում է մօտ 3.000,000-ի, ինչպէս նաև սրանց հմայութիւնների' հիպնոտիզմի մասին: «Թէև կան շառլատանութիւններ,—ասում էր նա,—բայց հիպնոտիզմը, որ գոյութիւն ունի Հնդկաստանում արդէն 1,000 տարի, իսկ Եւրոպայում մօտ 50 տարի, մարդկութեան համար ապագայում մեծ դեր կարող է խաղալ»:

Նա չէ ժխտում, որ մեռած մարդկանց հոգիները կարելի է կանչել, բարձրանալ օդի մէջ, կտրելով իրանից երկրի ձգողական ոյժը և այլն:

Կատարեց հիպնոտիզմական փորձեր անհասների վրա, որոնք աջող անցան:

Երկրորդ դասախօսութեամբ գլխաւորապէս կանգ առաւ մարդկանց երկարակեցութեան վրա:

Բարոյական, առաքինի և միևնոյն ժամանակ անդորր կեանքը ծեր մարդկանց վերանորոգում, երիտասարդացնում է, սպիտակ մազերի տեղ բսնում են նոր սև մազեր և դուրս են գալիս նոր ատամներ: Նա պատահել է այդպիսի մարդկանց Հնդկաստանում, որոնք մօտ 150—170 տարեկան էին: Այս մասին բերեց բաւականին օրինակներ գիտական աշխարհից:

Ընդհանրապէս Մասալօվան խօսում է գեղեցիկ: Հասարակութիւնը գոհ հեռացաւ ակումբից:

Արժէ այդ հետաքրքրական դասախօսութիւնները լսել: Ա.

—

Կեանքը Ղարաչայում

Վերին-Շէն, 25 փետրվարի

Ղարաչայը, որի շրջանում գտնվում է ի միջի այլոց և Խաչխափուռթ գիւղը, ձգտումն է ցոյց տալիս տարէ-տարի լուսաւորվելու' թէ բարոյապէս և թէ կուլտուրապէս: Այդ շրջանը համարեա մի քանի տարի է, ինչ որ ունի երկդասեան ու միդասեան դպրոցներ. անցեալ տարի այդ շրջանի կենտրօնում բացվեց կանօնաւոր հիւանդանոց' դեղատնով ու պաշտօնեաներով. միևնոյն կենտրօնում հաստատեց իր «բեզիդէնցիան» և տեղիս հաշտարար միջնորդը իր թարգմանչի հետ:

Բացի դրանցից' նորերումս Ղարաչայը ձեռք բերեց իր համար և յարմար հաղորդակցութիւն և երթևեկութիւն մինչև «Գեօրան» անունանեալ երկաթուղու կայարանը, որտեղ ղարաչայցիք գնում ու վերադառնում են գլխժանով' համաձայն տակսիայի: Ղարաչայում բացվելու է և պօստհեռագրական բաժանմունք: Արդարև, տեսնելով որ Ղարաչայում համախմբվում են խոտելիքներ տարրեր, հաստատվում են հաստատութիւններ ու յարմարութիւններ, լիայոյս ենք, որ Ղարաչայի պաղաբեր ու տափարակային անդ ու անդաստանում ապրող ազգաբնակութիւնը կուլտուրապէս առաջ կընթանայ, զարգացնելով հողագործութեան, այգեգործութեան, անասնապահութեան և այլն: Բայց տարաբաղդաբար մենք տեսնում ենք, որ կուլտուրական առաջադիմութեան հետ միաժամանակ զարգանում են միզանում և վատ ինստինկտներ, ինչպէս օրինակ' ոճրագործութիւնները ու յանցագործութիւնները...

Աւելի զարգանում ու մեծ ծաւալ է ստանում խոտի դէզերի ու այգիների չափարների այրելը, վառելը: Զարգանում է նաև քրանաթոր վաստակով ձեռք բերած ու արդիւնատու այգիների կտրելը (խաղողի և այլ մրգեղէն ծառերի), մարդասպանու-

*) Իսկոյն միտս ընկաւ մեր «մատաղը», որ կոչուած է հերու համար տէրտէրները նոյնիսկ երբար միս են ուտում: Ա.

թիւնը և այլն։ Սրանից մի քանի օր առաջ էլ կրակեցին ու մոխիր դարձրին մեր շրջանում, Ներքին-շէնացիների 3 հատ ջրաղացները՝ բոլոր ջրաղացաքարերը կոտրելուց յետոյ։ Ջրաղացաքարեր մեր կողմերում չեն ճարվում, այլ նրանց ձեռք են բերում Ղարաբաղի Խաչէնի հովտից ու հասցնում են այստեղ մեծ նեղութիւններով ու մեծ ծախսերով։ Սակայն մի՞թէ այդ ի նկատի են ունենում անբուժելի ու անգութ խաւարամիտները։

Ահա քեզ լուսաւորութիւն, կուլտուրա ու առաջադիմութիւն... Սակայն մինչև երբ. մինչև երբ պէտք է գռեհիկ գիւղացիութիւնը խարխափէ խաւար մթնոլորտի մէջ... Ե՞րբ պէտք է նա հասնի ինքնագիտակցութեան. իսկ մինչև նրա կատարեալ ինքնագիտակցութեան գալը՝ ո՞վ պէտք է նրան բարոյական ուղղութիւն տայ՝ իր քարոզներով, խրատներով, դասախօսութիւններով, ճառախօսութիւններով, թատրոններով։

Սթափվի՛ր, հայ գիւղացիութիւն. սթափվի՛ր, հայ ինտելիգենցիա։

Ժամանակ է ասպարէզը մաքրելու։

Բ. Զաքարեանց

—

Աւազակութիւն

Լաղօդախ, 24 փետրվարի

Ամսիս 22-ին տեղացի վաճառականներ Գիգա Դունդիէվ և Մկրտիչ Տէր-Սահակեանցը միասին կառքով ճանապարհվում են այստեղից դէպի Սղնախ և Թիֆլիս։ Ճանապարհին «Ճնավուր» կոչված տեղում կառքի առաջը կտրում են մի քանի զինված անյայտ աւազակներ, առաջարկում են կառապանին կառքը քշել անտառը։ Կառքը քշում են անտառը և կողոպտում ճանապարհորդներին. Գիգա Դունդիէվից վերցնում են 200 ր. փող, ոսկէ ժամացոյց, բուխարա գդակը և հագին ունեցած շորերը, կօշիկները. իսկ Մկրտիչ Տէր-Սահակեանցից վերցնում են 190 ր. փող, ոտից հանում են կօշիկները և հագուստը։

Աւազակները թւով 8 հոգի են եղել բերդանի հրացաններով զինված։ Այդ մասին յայտնեցին տեղական գաւառապետին. դեռ ոչ ոք չէ ձերբակալված։

Յովհաննէս Մարտիրոսեան

—

Տիֆը Գորիսում

Գորիս, 20 փետրվարի

Ամբողջ մի ամիս է, որ տիֆ հիւանդութիւնը Գորիսի բանտից չէ հեռանում. մեռնում են օրական մէկ և երբեմն երեք մարդ. մինչ օրս բժշկական օգնութիւնը իր աննշան արդիւնքն է ունեցել, սակայն այժմ նահանգական վարչութեան որոշմամբ երկու բժիշկ են ուղարկված հիւանդութեան դէմ կռուելու։

Հիւանդացել էր տեղական բժիշկ Պարոնեանը, որը այժմ բաւական լաւ է, բանտապետը՝ որ մինչև հիմա էլ պառկած է. հիւանդացել են և մի քանի վերակացուներ բանտում։

Ցաւալի երևոյթ է և այն հանգամանքը, որ ոչ ոստիկանութիւնը և ոչ էլ քաղաքային վարչութիւնը չը կարողացան արգելել, որ թաղվելիք դիակները քաղաքի փողոցներով չը տարվեն։ Մի՞թէ աւելի հեռաւոր փողոց չը կայ դիակները քաղաքից դուրս տանելու, որ բանտարկեալները իրանց ուսերի վրա վերցրած բերում և շուկային մօտիկ Ցերկօֆնայա փողոցով են տանում։

Տիֆը Գորիս են բերել Գանձակի և Շուշու բանտերից էտապով Գորիս եկածները, որոնց մեծ մասը թուրքեր են։

Սաստիկ ձմեռվայ պատճառով անասունների կերը բաւական թանգացել է. խոտի փանջաքը բարձրացել է մի չը տեսնված գնի, 3 րուբլու (10 խուրձը)։

Մօտիկ հայ Ըրջունի շէնում թշնամական հողի վրա հրդեհել են Մուսայէլ Հայրապետեանի 300 խուրձ խոտը։

Սագանդարեան

—

Գիւղացիների ազատութեան տօնը

Կախ-աւան, 19 փետրվարի

Այսօր տեղիս ռուսաց երկդասեան դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ հանդէս գիւղացիների ազատութեան յիսնամեակի առիթով։ Ներկայ էին բոլոր ռուս պաշտօնեաները, հայոց ծխական դպրոցի ուսուցչական խումբը և գիւղացիներ։ Հանդէսը բաց արաւ աւագ-ուսուցիչ Պօպանդոպուլօ, որ խօսքը ուղղելով աշակերտութեան շատ պարզ և հասկանալի լեզուով բացատրեց թէ ինչ դրութեան մէջ էին գտնվում գիւղացիները սրանից 50 տարի առաջ և ինչ շնորհեց Ազատարար Կայսրը։ Որովհետև աշակերտութիւնը տեղական վրացիներ և թուրքեր էին և շատերի՝ մանաւանդ գիւղացիների համար հասկանալի չէր ռուսերէնը, ուստի նոյն բանը կրկնեցին վրացերէն Բըխիլաձէն և թուրքերէն Էֆենդիևը, նոյն դպրոցի ուսուցիչներ։ Արտասանվեցին ոտանաւորներ, մէջընդմէջ երգում էր քահանայի կազմած երկձայն խումբը։ Հանդէսի վերջում աշակերտութեանը բաժանվեց Ազատարար Կայսեր նկարը, վերջին դասարանի աշակերտներին նաև պատկերազարդ գրքոյկ Ալէքսանդր II Կայսեր գործունէութեան և կենսագրութեան համառօտ բովանդակութեամբ։

Ուրախալի երևոյթ է նաև երկու դպրոցների մօտիկ յարաբերութիւնը և առհասարակ ռուսների բարեացակամ վերաբերմունքը դէպի մեր դպրոցական հիմնարկութիւնը։

Ս. Ղարիբեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

—

Պետերբուրգ, 25 փետրվարի

Նախագահում է իշխ. Վոլկոնսկին։

Շարունակվում են ընդհանուր վիճաբանութիւնները ներքին գործերի մինիստրութեան նախահաշուի շուրջը։

Մակլակովը մատնանշում է, որ վերջին ժամանակներս մահմեդական ազգաբնակութեան մէջ շատացած խուզարկութիւնները և ձերբակալութիւնները, որոնք կատարվում են առանց որևէ պատճառի, անհանգստացնում և յուզում են մահմեդականներին։ Կարականապէս ժխտելով մահմեդականների մէջ որևէ հակապետական կազմակերպութեան գոյութիւնը, հռետորը ռեպրեսիաների պատճառը տեսնում է կառավարութեան նացիօնալիստիկ քաղաքականութեան, ինչպէս նաև աջակողմեան կազմակերպութիւնների մատնութիւնների մէջ, որոնք խեղաթիւրում են մահմեդականների կուլտուրական շարժումը և նրան վերագրում են պանիսլամական տենդենցներ։ Հռետորը զգուշացնում է կառավարութեանը, որ կալանաւորում է մահմեդական ներկայացուցիչներին և փակում է դպրոցները, թէ նա իր վարմունքով կարող է ստեղծել ռուսական պետութեան համար անցանկալի տրամադրութիւն մահմեդականների մէջ։ Ցամենայն դէպս՝ մահմեդականների կրթական շարժումը կանգնեցնել չի աջողվի. նա կը զարգանայ ռուս հասարակութեան, ռուս ժողովրդի համակրանքով։

Շիդլովսկի 2-րդ գտնում է, որ պետական ոստիկանութեան գործունէութիւնը, դուրս գալով իրան վերապահված շրջանակներից, բաւականաչափ կլանել է ներքին գործերի մինիստրութեան ադմինիստրատիվ գործունէութիւնը, դարձնելով նրան ոստիկանական գործունէութիւն։ Այժմ, միացեալ կառավարութեան սահմանների մէջ, ներքին գործերի մինիստրութիւնը սկսում է խաղալ այն դերը, որպիսին պետական ոստիկանութիւնը խաղում էր ներքին գործերի մինիստրութեան սահմաններում։ Մինիստրութեան ոստիկանական գործունէութեան տապալվող նշանակութիւնը արտայայտվում է առաւելապէս արտակարգ պահպանողական դրութեան նշանակութեան մէջ։ Արտակարգ դրութիւնները անհրաժեշտ են, սակայն թոյլատրելի չէ նրանց վերածել մշտականի։ Բացառիկ դրութիւնների երկարատև գործադրութիւնը անբարոյականացնում է իշխանութեանը և ազգաբնակութեան. Նորմալ օրէնքների գործողութիւնը չէզոքացնելով այդօրինակ սիստեմատիկ անբարոյականացումը՝ պարարտ հող է հանդիսանում, որի վրա անհամեմատ շուտով կարող զարգանալ մահացու հիւանդութիւնը, քան խռովութեան հողի վրա։ Վտանգը այժմ խռովութեան մէջ չէ, այլ այն հողի մէջ, որ ստեղծվում է օրէնքի կարգադրութիւններից օրինական զանցառութիւններով (ծափահարութիւն կենտրոնում և ձախակողմում)։ Նոր ներկայացուցչական կազմը ոչ միայն ոչինչ չը փոխեց տեղերում, այլ ստեղծեց մի դրութիւն, որի գոյութեամբ այնպիսի երևոյթներ, որոնք բնաւ անկարելի էին ռէակցիօն ժամանակներում, այժմ դառնում են միանգամայն հնարաւոր։ Դուման, որ չափազանց հեռաւոր առնչութիւն ունի կառավարելու սիստեմին, ստիպված է իր վրա ընդունել կշտամբանքների կարկուտ՝ տեղերում կատարվածի համար։ Չէ՞ որ տեղերում հասարակ քաղաքացին աւելի զգայուն կերպով է վերաբերվում տեղական ադմինիստրացիայի փոքր պաշտօնեաների գործողութիւնների սիստեմի փոփոխութեանը, քան նոր օրէնքի հրատարակութեանը։ Եւ երբ այդ փոքր պաշտօնեաները սկսում են վարվել վատթարագոյն կերպով և մնում են աւելի անպատիժ, քան նախկին կարգի օրով, այն ժամանակ լսվում են չորս կողմից նկատողութիւններ՝ «էլ ինչի՞ն է նայում Դուման»։ Եւ Դուման յիրաւի պէտք է կռիւ մղէ մինչև վերջին հնարաւորութիւնը՝ տեղական ադմինիստրացիայի այդ տեսակ գործողութիւնների դէմ։ Կառավարութիւնը չէ կարող կանգնել հասարակական կարծիքից դուրս և պէտք է համակերպվի նրան։ Այժմ անգամ այն մարդկանց մէջ, որոնք երբէք չեն միջամտել ակտիվ քաղաքականութեան, առած է դարձել, թէ առաջին յեղափոխականը Ռուսաստանում ադմինիստրացիան է, որ իր գործերով դժգոհութիւն է առաջ բերում ազգաբնակութեան աւելի հանգիստ խաւերի մէջ (ծափ. կենտրոնում և ձախից)։ Օրինակի համար՝ բաւական է մատնանշել ընտրեալ պաշտօնական անձանց չը հաստատելու հիւանդութեան վրա, այնպիսի անձանց, որոնք ոչ մի յարաբերութիւն քաղաքական կռուի հետ չունեն (ծափ. կենտրոնում)։ Ժամանակակից ադմինիստրացիայի ամենահիւանդոտ տեղը կազմում է բայց և այնպէս ադմինիստրատիվ աքսորը, որ արդարութիւն չունի իբրև նպատակայարմարութեան միջոց և որ ոչ մի նպատակի չէ հասնում։ Ստեղծված դրութեան պատճառները, հռետորի կարծիքով, կարող էին առաջանալ կամ կենտրոնական իշխանութեան անտեղեակ լինելուց տեղերում կատարվածի մասին, կամ տեղական ադմինիստրացիայի անաջող ընտրութիւնից, կամ իշխանութեան հեղինակութիւնը երերելու հնարաւորութիւնից, կամ, վերջապէս, կենտրոնական իշխանութեան դիրեկտիվներից։ Համաձայնելով, որ դժուար է միանգամից ստեղծել նոր վարչադէտների շարքեր, հռետորը կանոնաւոր է գտնում պահանջել, որպէսզի յամենայն դէպս այդ վարչադէտներին պատրաստող դպրոցը անբասիր լինի։ «Բայց այն դպրոցը, ուր ներկայումս ուսանում են վարչադէտները, վերջնականապէս նրանց կորստեան կը մատնէ, որովհետև հայեցողութեանը տալիս է գերակշռութիւն օրէնքի ույժի առաջ։ Ճիշդ. նոյնպէս իշխանութեան պրեստիժը պահպանելու համար հարկաւոր է չը ծածկել սխալական հեղինակութեամբ տեղական վարչական անձերի յանցանքները, այլ, ընդհակառակն, պէտք է խստագոյնս պատժել օրինազանցներին։ Եթէ կանգ առնենք այն տեսակէտի վրա, թէ տեղական վարիչները կենտրոնական իշխանութեան դիրեկտիվները կատարողներ են ներկայանում, այդ դէպքում անհրաժեշտ է կշտամբել կենտրոնական իշխանութեան, որ այնքան էլ լաւ չէ հսկում նահանգապետների գործունէութեան վրա։ Չէ կարելի բաւականանալ սոսկ վարչական տեղեկութիւններով, այլ և անհրաժեշտ է հաշւի առնել նաև հասարակական կարծիքը։ Եթէ քաղաքական կուսակցութիւնները քաղաքական կռուի տաք բոցէին ճշմարտութիւնը խեղաթիւրում են, դուք տեղեկութիւններ առէք քաղաքական կուսակցութիւններին չը պատկանող մարդկանցից։ Ուժեղ ու հեղինակաւոր իշխանութեան ցանկութիւնը առաւել մեծ չափով համակիր է հասարակութեան, քան թէ կառավարութեան. այդ պատճառով բովանդակ հասարակութիւնը բողոքում է հէնց կառավարութեան՝ իշխանութեան հեղինակութիւնը և ույժը երերող գործողութիւնների դէմ։ Անթոյլատրելի է, որ կրամօլայի դէմ կռուելու դրօշակի տակ վարվի մի քաղաքականութիւն, որ բնորոշվում է «կուզենամ՝ կը սիրեմ, կուզենամ՝ կորստեան կը մատնեմ» խօսքերով։ Հոկտեմբերեանների ֆրակցիան կառավարութեան հետ միասին աշխատելը գտնում է անհրաժեշտ և անխուսափելի. հակառակ գործելակերպը կարող էր պատճառ դառնալ օրէնսդրական գործադուլի։ Սակայն ահագին տարբերութիւն կայ միացեալ աշխատանքի և մօրալ աջակցութեան միջև. մինիստրութեան քաղաքականութիւնը ադմինիստրատիվ ռեպրեսիաների շրջանում մեր մօրալ աջակցութիւնը չունի։ Ֆրակցիան իր դրօշակով հովանաւորում է և հովանաւորելու է կառավարութեան գործողութիւնները այն չափով, որչափով որ նրանք կը զուգադիպվեն հոկտեմբերի 17-ի միութեան նպատակների հետ։ Ուրիշ դեր իր դրօշակին ֆրակցիան չի տայ» (ծափ. կենտրոնում, սուլոց ձախից և աջից)։

Բէլօուսովը ցանկութիւն է յայտնում, որ ապագայում մանուժողովը, ժողովելով իր արիութիւնը, ձեռնարկէ աւելի հիմնաւորապէս մաքրելու ներքին գործերի մինիստրութեան գոմերը։ Դիմելով Շիդլովսկու շօշափած հարցերին, Բէլօուսովը ասում է, որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը ունակ է ազգաբնակութեան յիշողութիւնից հանել իրաւունքների ամեն հասկացողութիւն, կամենում է վերջնականապէս վերանորոգել անսահման ասիական մարդասպանութեան անցեալ րէժիմը։ Նա հանդիսանում է ռէակցիօն կուրսի ոչ միայն հաւատարիմ զէնքը, այլ և կառավարութեան ոգեւորողը ամենամռայլ ռէակցիօն գործեր կատարելու։ Հռետորը հաւատում է, որ ռուս ժողովուրդը վերջ ի վերջոյ իր կրծքով լայն ճանապարհ կը բանայ իրան։ Հոկտեմբերեանները, որոնք իսկապէս անկեղծօրէն դատապարտում են կառավարութեան, կը գան սօցիալ-դեմօկրատների ետևից և կասեն. «Ոչ մի գրօշ այդ սիստեմի» (ծափ. ծայրայեղ ձախից)։

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ «Кавказъ» լրագրի մէջ (26 փետրվարի, № 45) տպված է հետևեալ լուրը. «Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասի Փոխարքան թոյլատրեց Թիֆլիսում յօգուտ Թիւրքաց Հայաստանի սովատանջ հայ ժողովրդի կազմված Հանգանակիչ Մասնաժողովին շարունակել հանգանակութիւնը նախկին հիմունքներով դարձեալ մի տարի ժամանակով»։ Այս առիթով հարկաւոր ենք համարում նկատել, թէ Հանգանակիչ Մասնաժողովը դեռ անցեալ տարի մայիսին դադարեցնելով իր գործունէութիւնը և փակելով իր հաշիւները՝ ներկայացրել է այդ հաշիւները իշխանութեան և այնուհետև նոր միջնորդութիւն՝ հանգանակութիւնը շարունակելու համար՝ չէ յարուցել, որքան մեզ յայտնի է։ Ըստ երևոյթին, որևէ թիւրիմացութիւն կայ այս լուրի մէջ։

✦ Վաղը, մարտի 2-ին, երեկ. ժ. 8-ին, տեղի կունենայ Ռուսաց Աշխարհագրական Ընկերութեան կովկասեան բաժանմունքի ընդհանուր ժողովը, ուր Կ. Պօգօվէրկին կը կարդայ դասախօսութիւն Տամանեան կղզիների մասին, Սաթունինը՝ Սև ծովի ափի փոփոխութեան մասին։ Նիստը հրապարակային է։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը տեղեկացրեց քաղաքագլխին, որ քաղ. կանոնադրութեան 118-րդ յօդուածի հիման վրա նա հաստատում է Գ. Ժուրուլիին քաղ. վարչութեան անդամի պաշտօնի մէջ, համաձայն դումայի ընտրութեան։

✦ Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանի Պետերբուրգից խփած հեռագրից երևում է, որ, համաձայն Թիֆլիսի ներկայացուցիչների առաջարկութեան, հակախօլերային համագումարը ձայների ահագին մեծամասնութեամբ որոշել է կանոնաւոր կերպով կռիւ մղել Կովկասում խօլերայի դէմ միայն զեմստվօ մտցնելու ժամանակ։

✦ Թիֆլիսի քաղ. դումայի նախկին ձայնաւոր Ս. Միրզոյեանը, իբրև «ներկայացուցիչ» անգլիական մի խոշոր ֆիրմայի, այս անգամ առաջարկութիւն է արել քաղաքային վարչութեանը՝ գնել Մադաթեան կղզին յօգուտ քաղաքի, նրա վրա ծածկված շուկան, ամեն տեսակ նորագոյն յարմարութիւններ ունեցող 600 բնակարաններ կառուցանելու համար։ Այդ ամենը Ս. Միրզոյեանի հաշւով կը նստէ մօտ 5 միլիոն ր. և ամեն տարի քաղաքին օգուտ կը բերէ 400—500 հազար րուբլի։

✦ Քաղաքային վարչութիւնը և անտեսական մասնաժողովը միասին դիմեցին նահանգապետին, խնդրելով սակագին նշանակել տալ նաև նաւթի համար։

✦ Այս գարնանը Բելգիայից գալու են մի խումբ ինժեներներ՝ Կովկասի բնական հարստութիւնները հետազօտելու նպատակով։

✦ Մեզ հաղորդում են հետևեալը. «Կիրակի, փետրվարի 27-ին, կայացաւ Վանքի աւագ եկեղեցու ծխական երրորդ և վերջին ժողովը։ 934 հոգի ընտրող ձայն ունեցող ծխականներից ներկայ էին միայն 34 հոգի։ Ժողովը, ի նկատի ունենալով ա) որ հրաժարվող երէցփոխը չունէր պատրաստած իր հաշիւները և բ) որ նրա երէցփոխութեան ժամանակամիջոցը լրանում է մի ամսից յետոյ, յետաձգեց նոր երէցփոխի ընտրութիւնը մինչև առաջիկայ ապրիլը՝ ազդելով և պարտաւորելով նրան պատրաստել եկեղեցական հաշիւները և ներկայացնել մի ամսից յետոյ չորրորդ և վերջին ծխական ժողովին, որ տեղի կունենայ այս տարվայ ապրիլի 24-ին»։

✦ Մեր դրամատուրգ Գ. Սունդուկեանցի «Սէր և Ազատութիւն» կոմեդիան, ինչպէս լսում ենք, դիտաւորութիւն կայ շուտով ներկայացնել Ժողովրդական Տան բեմի վրա։

✦ «Մշակում» լոյս տեսած «Կար-Միր» ստորագրութեամբ յօդուածը և ֆէլիէտօնը, վերաբերեալ Շիրվանզադէի յայտնած «վանդալական» կարծիքին, առիթ է տուել շատ տեղերում այնպիսի ենթադրութիւններ անելու՝ իբր «Կար-Միր» ստորագրող անձը «Սուրհանդակում» երբեմն լոյս տեսնող «Գար-Միրն» է կամ մի ուսուցիչ, որի ազգանուան տառերը սկսվում են ճիշդ այն կերպով (Կարապետ Միրիմանեան)։ Խմբագրութիւնը յայտնում է, որ յիշեալ երկու պարոնները ամենահեռաւոր առնչութիւն անգամ չունեն «Մշակի» վերաբերմամբ և որ «Մշակում» «Կար-Միր» ստորագրող անձը հէնց «Մշակի» մօտիկ աշխատակիցների թւին է պատկանում։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Գրօզնի, 23 փետրվարի

Ամսիս 17-ին, Վարդանանց տօնի առիթով, տեղիս ծխ. դպրոցի դահլիճում տեղական սիրողները ներկայացրին «Դամոկլեան սուր», դրամա 3 գործողութեամբ, և «Ընդունելութեան օրը», կոմեդիա մի գործողութեամբ։

Դրաման սպասվածից աջող անցաւ. այս անգամ սիրողների խաղը, շնորհիւ աջող անսամբլի, թողեց հաճելի տպաւորութիւն հանդիսականների վրա. բոլոր դերակատարներն էլ սահուն տարան իրանց դերերը։

Կոմեդիան թոյլ անցաւ. դերակատարները իրանց դերերում չէին, մանաւանդ որ անտեղի ծիծաղում էին բեմի վրա. կոմեդիայում աջող տարաւ իր դերը Կրակիան, տ. Առաքելեանը։

Անյարմար էին դեկորացիաները։

Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն էր խուռն հասարակութեամբ. սիրողները վարձատրվեցին բուռն ծափահարութեամբ։

Հ. Ղահրամանեան

—

Իգդիր, 19 փետրվարի

Ամսիս 14-ին ծխ. դպրոցում կայացաւ երկրորդ համերգը։ Աշակերտ-աշակերտուհիներից կազմված խումբը՝ ղեկավարութեամբ երաժշտութեան ուսուցիչ Վ. Յովսէփեանի՝ գեղեցիկ ներդաշնակութեամբ տարաւ թէ քառաձայն երգերը և թէ նուագածութիւնը։

Ա. մասում երգեցին՝ խմբի մասնակցութեամբ, ապա Վաղինակ ջութակի, օր. Հ. Տէր-Գրիգորեան մանդոլինայի վրա նուագեցին մի շատ մելամաղձոտ դուէտ՝ Վաղինակի հեղինակած։

Բ. մասը—Նեկրասովի Жена ямщика-ն՝ օպերայի վերածած—բաւական աջող տարան Ս. Աւագեանի փոքրահասակ աղջիկները իրանց քնքոյշ ձայնով՝ մասնակցութեամբ Ե. Պահլաւունու։

Գ. մասը՝ երկսեռ խումբը, բաղկացած III, IV դասարանից՝ մօտ 25 հոգի զանազան գործիքների վրա—ջութակ, մանդոլինա, ֆլէյտ, ցնծղայ, նուագեցին՝ մէկը միւսից աջող՝ մարշեր, վալսեր, օպերաներից, հայկական եղանակներ, որոնցից մի քանիսը կրկնվեցին։ Սօլօ երգեց Ե. Պահլաւունին ռուսերէն՝ «Тихо и плавно» և «Забытiй». Ամբողջ համերգը շատ լաւ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա։ Համերգից յետոյ խաղացին «Սիրահարը սեղանի տակ» վօդէվիլը, դերակատարները շատ լաւ տարան դերերը։

Սաթ. Զաքարեան

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

«Հորիզոն» թերթը զայրացել է, որ «Зак. Рѣчь» ռուս լրագրի աշխատակից պ. Գ. Տէր-Ստեփանովը (որին նա, երևի վիրաւորելու նպատակով, անուանում է «ոմն» Գ. Տէր-Ստեփանով) իր յօդուածի մէջ դիմել է «Հորիզոնի», «Մշակի» և «Կայծերի» աշխատակիցներին, յորդորելով վարել սկզբունքային վէճեր և ոչ անձնական յարձակումներ։ Եւ զայրացել է նրա համար, որ պ. Գ. Տէր-Ստեփանովը իր խօսքերն ուղղել է և՛ «Հորիզոնի», «Կայծերի» հասցէին, մինչ, «Հորիզոնի» կարծիքով, հայհոյական խօսքերը գործ է ածել իբր թէ միայն «Մշակը»։

Ի հարկէ, մենք թողնում ենք պ. Տէր-Ստեփանովին պատասխանել «Հորիզոնին», որ իր ցասման թափի մէջ հարկաւոր է համարել խառնել նաև արիստօկրատութիւնն և ազնուականութիւնը (թէ ինչո՞վ են մեղաւոր արիստօկրատութիւնն և ազնուականութիւնը «Հորիզոնի» առաջ, մնում է անյայտ. երևի թերթը կարծել է, որ դրանց դէմ գրելով՝ ինքը կը համարվի դեմօկրատիք), բայց թոյլ կը տանք մեզ յիշեցնել «Հորիզոնին» մի դառն ճշմարտութիւն։ «Խուլիգան», «խաչագող» խօսքերը գործ են ածվում և թոյլատրելի են մամուլի և գրքերի մէջ և ոչ միայն հայ, այլ և օտար ազգերի մամուլի մէջ, իբրև որոշ յատկութիւն որակող տերմիններ, բայց աշխարհիս ոչ մի երկրի և ժողովրդի մամուլի մէջ մինչև այսօր չէ գործածվել ուղղակի փողոցից վերցված այնպիսի մի հայհոյանք, որ նորերս գործ ածեց «Հորիզոնը» հայ վիպագիր Շիրվանզադէի բերանով, երբ նա հայ ինտելիգենցիայի հասցէին ուղղեց ֆրանսիական մի խօսք՝ je m'en f..., որ գործ է ածում խառնիճաղանճը։ «Հորիզոնի» չարաբաղդ խմբագրութեան մէջ, որ բաղկացած է «հայ նշանաւոր գրողներից, բանաստեղծներից» և մօտ 40 անմահներից, չը գտնվեց մինը ֆրանսերէն իմացող կամ այնքան բարոյակիրթ, որ յետ պահէր Շիրվանզադէի գրիչը այդպիսի մի փողոցային հայհոյանք գործածելուց, որի նմանը Ռուսաստանում գործ են ածում «իզվօշչիկները»։ Ուրեմն «Հորիզոնը» զուր է պարծենում, որ ինքը հայհոյանք չէ գործածել։ Այդ մի բառը հաւասար է հազար հայհոյանքի և հէնց դրա համար է, որ առաջ բերեց ընդհանուր զայրոյթ հասարակութեան մէջ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ղզըլ-Արվատ, 22 փետրվարի

Մեր ծխական դպրոցի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ 20 ր. նուէր, հանգանակված Միքայէլ Սահակեանցի տանը կայացած հարսանիքի հանդէսում։ Ցանկալի է, որ այդ բարի օրինակը վարակիչ լինի մեր հասարակութեան մէջ՝ նման ուրախաուրթ դէպքերում օգնութեան հասնելու մեր միակ աղքատիկ դպրոցին։

Յունվարի 9-ին կայացած ներկայացումից մնացել է յօգուտ դպրոցի 31 ր. 48 կ., այլ ոչ 50 ր., ինչպէս սխալմամբ հաղորդված էր Մենտոր-Միրաժի կողմից։

Նախագահ հոգաբարձութեան՝

Խ. Բալասանեանց

Ուսուցիչ՝ Բ. Ցրտատարեանց

—

Խնուշինակ (Շուշու գաւ.), 17 փետրվ.

Ցայտնում եմ ամենախորին շնորհակալութիւնս Էմմանուէլ ք. Նազարեանցին՝ Մօսկվա, որը լսելով որ մեր գիւղի գրադարանի համար գրքեր եմ հաւաքում *), ուղարկել է իմ հասցէով 12 հտ. գիրք գիւղի գրադարանի համար։ Սրանք են՝ «Ընտիր հատուածներ» ա. և բ. մաս, «Ոտանաւորներ» երեխաների համար», «Կրօնի պատմութիւնը» Ջէպինսկայայի, «Մի էջ հայկական ուսուցման պատմութիւնից», 2 օր. «Սէր» Տօլստօյի, 2 օր. «Սեռային յարաբերութիւն»՝ Տօլստօյի, 2 օր. «Առողջապահիկ կանոններ»։

Աշակերտ Շուշու թեմ. դպրոցի՝

Խորէն Տէր-Գրիգորեանց

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՆԵՆԳԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԶԱՐԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

III**)

Մնում է մեզ մի քանի խօսք էլ ասել Է. Ք. Ն.-ի «Վերջին խօսքի» առիթով («Մշակ», 1910 թ., № 204), և թիւրիմացութիւնների շարքը լրացած կը լինի։ Է. Ք. Ն. իր պատասխանը 5 կէտերի է բաժանել. ես էլ այդ կէտերի համաձայն կասեմ իմ ասելիքը։

Առաջին կէտում Է. Ք. Ն. գրում է. «Տէր-Մինասեանը... կարծում է, թէ մեր եկեղեցականութիւնը կարելի է աւելորդ դարձնել միայն այն ժամանակ, երբ ժողովուրդը կրթված ու զարգացած կը լինի եկեղեցականութեան ձեռքով»։ Այդ միտքը նա համարում է աբսուրդ, որովհետև մեր օրերում ոչ թէ հոգևորականութիւնն է առաջնորդում ժողովրդին, այլ ժողովուրդը հոգևորականութեանը։ Է. Ք. Ն., կարճ ասենք, խեղաթիւրել է մեր խօսքերը. նա յիշում է իմ գրքոյկի 32-րդ երեսը, ուր ես իբր թէ պէտք է չակերտների մէջ առած վերևի միտքն արտայայտած լինեմ։ Բայց այդպիսի բան չը կայ իմ գրքի մէջ։ 32-րդ երեսում գրված է. «Միայն ընդհանուր քահանայութեան սկզբունքն է ճշմարիտ քրիստոնէութեան հա-

*) Տես «Մշակ» № 16.

**) Տես «Մշակ» № 41.

մար եթէ պղտիւ է—և այդ մասին խօսք կարող լինել չէ—այժմեան ամբողջ հոգևորականութիւնը միայն մի կարգով և նրանից կարող է ունենալ. այն է՝ երբեք վարդապետ և Աւետարանի քարոզիչ լինել և քարոզչութեան իր խնամքին յանձնուած ժողովրդին այնպէս և այն ուղղութեամբ, որ Քրիստոս հոգևորականութեան, ինչպէս որ կայ այժմ, ուսուցողական գործով պարապում է, որ այդ հոգևորականութիւնը ընդհանուր քարոզչութեան և ձեռնտուութեան պատասխանատու...

Իսկ ընդհանուր քահանայութիւն կը նշանակէ, որ առանձին դասակարգով քահանայութիւն պէտք չէ և եթէ կայ՝ ժամանակի ընթացքում պէտք է վերանայ։ Որ այդ միտքը Է. Ք. Ն.-ին (որը կարծեմ քահանայ է) աբսուրդ է թւացել, կարելի է բացատրել միայն նրանով, որ նա պարզ գաղափար չէ ունեցել մէջտեղ դրված սկզբունքի մասին։

Երկրորդ կէտին պատասխանելու հարկ չը կայ, որովհետև Է. Ք. Ն. կրկնում է իր առաջվայ ասածը, որին արդէն պատասխանել եմ ժամանակին։

Երրորդ կէտը բացատրում է, որ Է. Ք. Ն. «հին քրիստոնէական աշխարհահայեացք» ասելով հասկացել է ո՛չ թէ դօգմաների մէջ արտայայտվածը, այլ արտաքին ձևականութեան, եկեղեցական ծէսերի և արարողութիւնների մէջ արտայայտվածները։ Ո՛չ ես իրաւունք ունեմ «աշխարհահայեացք» խօսքին կամայական բացատրութիւն տալու և ո՛չ էլ Է. Ք. Ն.։ Իսկ որ «հին քրիստոնէական աշխարհահայեացքը» շատ աւելի դօգմաների մէջ է արտայայտված, քան թէ արտաքին ձևականութեան, ծէսերի և արարողութիւնների, այդ էլ կարիք չունի երկար բացատրութիւնների և ապացոյցների և յայտնի է քրիստոնէական եկեղեցու պատմութիւնն իմացողներին։

Չորրորդ կէտում Է. Ք. Ն. համաձայն լինելով ինձ հետ, որ ներկայ հոգևորականութիւնը—բացառութիւնների մասին չէ խօսքը—չէ գիտակցում իր դերը, չէ ըմբռնում ժամանակի պահանջը, աւելացնում է, թէ դրա համար չենք կարող նրան փողոց շպրտել։ Փողոց շպրտելու մասին ես չեմ խօսել, այլ ասել եմ, որ ապականիչներից ու աւազակներից պէտք է մաքրել եկեղեցին։ Այժմ էլ կրկնում եմ նոյնը։ Աւետարանի մէջ մի առակ կայ դրա համար. այն մշակները, որոնք այգու պտուղը ժամանակին չեն տալիս, դուրս կը վարվեն և այգին կը յանձնվի այնպիսի մշակների, որոնք իրանց պարտքը աւելի լաւ են հասկանում։ Եթէ Քրիստոսի այդ խօսքերը կարելի է «ոչ վայելուչ միջոց» համարել, թող Է. Ք. Ն. իմ նման խօսքն էլ այնպէս համարէ։ Գալով Է. Ք. Ն.-ի պահանջներին, որ պէտք է անարժանների և անպէտքների առաջ փակել եկեղեցական նուիրապետութեան դռները, կրթութիւն ունեցող մարդկանց յանձնել կարևոր պաշտօնները և այլն, ես միանգամայն համաձայն եմ նրա հետ և այդ պահանջների մէջ շատ աւելի հեռուն եմ գնում։

Ի վերջոյ՝ հինգերորդ կէտի նկատմամբ շատ ուրախ եմ, որ ես Է. Ք. Ն.-ի անորոշ խօսքերից սխալվել եմ և կարծել, թէ նա համաձայն է Գրիգորիս աւ.-քահ. Երզնկեանցի հետ, որի կարծիքով «մեր հոգևոր դասակարգի մեծամասնութիւնը ընտիր հոգևոր անդամներից է կազմված, որոնք մտաւոր պաշարով են զինված և պատրաստված»։ Շատ ուղիղ է նկատում այդ առիթով Է. Ք. Ն.։ «Այդ դասակարգի չնչին փոքրամասնութիւնը, գուցէ, զինված է մտաւոր պաշարով, բայց պատրաստված չէ՛։ Իսկ եթէ պատրաստված է, յաճախ դէպս ընտիր չէ՛»։

Երուանդ Տէր-Մինասեան

(Վերջը միւս անգամ)

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Լոյս փետրվարի 22-ի գիշերը Պետերբուրգում կատարվեցին մի շարք խուզարկութիւններ՝ գլխաւորապէս ուսանողների շրջանում։

◆ Ինչպէս լսվել է Տաւրիկեան պալատում, մինիստրների խորհուրդը այս շաբաթ զբաղվելու է ուսանողական հարցով։

◆ Մոսկվայի 43 պրօֆէսօրներ և դասատուներ համակրական ուղերձ ուղարկեցին իրանց արձակված կօլլեգներին։

◆ Մոսկվայի կանանց կազմակերպութիւնները համակրական գրութիւններ ուղղեցին արձակված պրօֆէսօրներին։

◆ Մոսկվայի ուսուցչարանական հոգաբարձուն ընդունեց 45 պրիվատ-դօցենտների հրաժարականը։

◆ Կիևվի մի խումբ պրօֆէսօրներ, Մոսկվայի մի քանի պրօֆէսօրների և դրամատէրերի հետ բանակցելուց յետոյ, վճռել են Մոսկվայում բանալ մասնաւոր պօլիտեխնիկում։

◆ Մօսկվայի քաղաքային դումայում ընտրութիւնների ...

◆ «Новое Время»-ն հաղորդում է, որ ...

◆ Պետական Խորհրդի աջակողմեան անդամների մէջ պառակտում է ընկել։ Դուրնովոյի լիբերալիզմից դժգոհները, գլուխ ունենալով Տրէպովին, կազմում են անկախ խմբակ։

◆ Մոսկվայի քաղաքային դումայի ձայնաւոր, յայտնի զեմստային գործիչ Դ. Շիպօվը հրաժարվեց ձայնաւորութեան կոչումից, պատճառաբանելով իր հրաժարականը այն անաջողութեամբ, որին հանդիպեց քաղաքային վարչութեան կազմակերպութիւնը բարելաւելու ծրագիրը։

◆ Պարսկական նոր կաբինէտում տարաձայնութիւններ ծագեցին այն պատճառով, որ Սիփէհդարը ինքնագլուխ Եփրեմին նշանակեց Թէհրանի ոստիկանապետ, առանց ներքին գործերի մինիստրի համաձայնութիւնն առնելու։

◆ Լուրերին նայած Պարսկաստանում նախագծվում է երկաթուղի կառուցանել ռուսական նախաձեռնութեամբ։

◆ Հաագայից հաղորդում են, որ Ֆլիսսինգէնի ամրութեան նախագիծը վերջնականապէս թողվեց։

◆ Խարբինից հեռագրում են, որ Գիրինի նահանգապետը փոխարքայից խնդրել է անմիջապէս 2000 հեծեալ զինուոր ուղարկել Գիրին քաղաքը թափառող խունխուզների խմբերից պաշտպանելու համար, որոնք աճարեկում են ազգաբնակութիւնը և գրաւել են գիւղական ճանապարհները։

◆ Ֆրանսիական նոր կաբինէտի դէմ են բոլոր րէակցիօն տարրերը։

◆ Լուրերին նայած, գերմանական կրօնպրինցը անգլիական թագաւորի թագադրութեան հանդիսին փոխարինելու է Վիլհէլմ կայսրին։

◆ Անգլիայի և Ֆրանսիայի դրամատէրերը բաղդադեան երկաթուղու կառուցման համար փող են տալու այնչափ, որչափ հարկաւոր է գիծը հասցնելու միայն մինչև Բաղդադ։

◆ «Times»-ը խիստ յօդուած է տպել Գերմանիայի՝ Բաղդադի երկաթուղային հարցում ցոյց տուած քաղաքականութեան դէմ. «Մենք որոշ իրաւունքներ և շահեր ունենք Պարսից-ծոցում,—վերջացնում է լրագիրը,—և մտադիր ենք պաշտպանել նրանց։ Այդ ոչ Գերմանիան, ոչ էլ Թիւրքիան չեն կարող անտես առնել»։

◆ Վլադիվօստոկի չինական խմբերի պարագլուխները կոչերով ազգաբնակութեանը դրդում են կռիւ մղել «սպիտակ սատանաների» դէմ և ջարդել եւրօպացի բժիշկներին։

◆ Թիւրքական մինիստրների խորհուրդը որոշեց թոյլ չը տալ Թիւրքիայում ստանալու Ցունաստանում, Բուլգարիայում և Չերնոգօրիայում հրատարակվող բոլոր լրագիրները և թերթերը՝ նրանց բացարձակ թշնամական տոնի պատճառով։

◆ Մայկօպի նաւթարդիւնաբերողների մի խումբ լեռնային վարչութիւնից խնդրում է թոյլտուութիւն՝ գումարելու Մայկօպի նաւթարդիւնաբերողների համագումար։

◆ Պարիզում հրատարակվում է «Ազէֆներ» անունով մի թերթ, որի մէջ բերվում են մի շարք բարձրաստիճան անձերի վերաբերմամբ նոր մեղադրանքներ։

◆ Բօլգարական ուսանողութիւնը Գուչկօվի միջոցով շնորհաւորեց փետրվարի 19-ի տօնը։

◆ Եապօնիան ժանտախտի դէմ կռւելու համար հրաւիրեց շվէդացի բժիշկների։

◆ Համաձայն եապօնական տեղեկութիւնների, Կուանչէնդզիում մինչև փետրվարի 9-ը ժանտախտից մահացել են 10,000 հոգի, այրվել են 7000 դիակ, պատրաստի կայ այրելու 668 դիակ և 300 դագաղ նոյնպէս դիակներով։

◆ Սալօնիկից հեռագրում են, որ հակակառավարական շարժումը Ալբանիայում լայն չափեր է ընդունում։

◆ Թիւրքաց երկու գնդակացիր վաշտեր, Երլդըզում, հրաժարվեցին գնալ Եմէն արաբներին զսպելու համար։

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ

ԱՅՆ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՈՆՔ ՏԱՌԱՊՈՒՄ ԵՆ

նեվրաստենիայով, սեռական թուլութիւնով, խուլ-ականջով, ...

«ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ»

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТЪ

ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՊՕՎՏՈՐ ՊԷԼԻ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

Մատակարար ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ պալատի—Ս.-Պետերբուրգում, В. О., 7 лин. 18.

(П. 1221) 1. 8—5

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

◆ Կահիրէում սկսվել են ղպտիների կրօնական յուզմունքներ։

◆ Չերնոգօրական «Մեր միութիւնը» լրագիրը ռազմական բնաւորութեամբ մի յօդուած է զետեղել ընդդէմ Թիւրքիայի։ Յօդուածի մէջ կոչ է ուղղված զէնքի դիմել։

◆ Եմէնում դրութիւնը Թիւրքերի համար կրիտիկական է համարվում։

◆ Սօֆիայում կազմվեց հանգանակիչ մասնաժողով սպանված մակեդոնացի հերոս Բօրիս Սարաֆօվի համար արձան կանգնեցնելու.

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.

26 փետրվարի

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈՍԼԱՒ։ Ալեքսանդրօվսկ և Մօկրա կայարանների միջև, գնացքի մէջ, զինված չարագործները մի ճանապարհորդի կողոպտելով՝ յափշտակել են 5,000 րուբլի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թուրքեստանի երկրաշարժից վնասվածներին օգնող յանձնաժողովը կովկասեան մասնաժողովից ստացաւ 12,209 րուբլի։

Գեներալ-ադիւտանտ Միշչենկօն նշանակվեց Դօնեան զօրքերի նակազնօյ ատաման։

Նկարիչ-բանաստեղծ Շևչենկօյի մահվան 50-ամեակի առիթով կատարվեց հոգեհանգիստ։

ԽԱՐԿՕՎ։ Զինուորական դատարանը 16,000 րուբլի յափշտակելու համար հինգ հոգու դատապարտեց մահվան, մէկին ցմահ, վեցին 15 տարով, մէկին՝ 10 տարով տաժանակիր աշխատանքների։ Հինգ հոգի արդարացան։

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Աբօսի հօֆգերիխտը արդարացրեց Ֆրամտիդին, որ մեղադրվում էր Նորին Մեծութեանը վիրաւորելու մէջ։

ՏՕԿԻՕ։ Գերմանական դեսպան Մումմ հայրենիք է մեկնում Սիբիրի վրայով։

Եապօնացի սեղանաւորների ղեկավար նիստում, ըստ երևոյթին կառավարութեան համաձայնութեամբ, վճռվեց մասնակցել Խանկօուի խմբի չինական երկաթուղային փոխառութիւններին։

27 փետրվարի

ԿԱԼՈՒԳԱ։ Բացվեց հնագիտական ինստիտուտ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գիտութեանց ճեմարանում կայացաւ հանդիսաւոր նիստ Շևչենկօյի յիշատակին։

ՍՕՖԻԱ։ Լիցէներից մէնի դասատուները ամառը էկսկուրսիայով մեկնում են Ռուսաստան մայրաքաղաքի բոլոր լիցէների մասնակցութեամբ։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։

Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով

Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича, 33.

(չ. ու. կ.) 1134. 100—71

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ

Աչքի հիւանդութիւններ

Առաւօտեան ժամը 10—1

Երեկոյեան ժամը 5—7

Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.

(կ. հ.) 564. 100—87

Թիֆլիսի Առևտրական Նաւարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը

սրանով յայտնում է պ. պ. բաժնետէրերին, որ կիրակի, մարտի 6-ին 1911 թ., առաւօտեան ժամը 11-ին Ընկերութեան գրասենեակում (Երևանեան հրապ., տուն Խարազօվայի) հրապարակական աճուրդով կը ծախվի Ընկերութեան 7 ակցիա, 8 կուպօններով, որ անցել է իբրև սեփականութիւն Ընկերութեան։

(մ. 1, 5) 185. 3—2

ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ

ԴՈՒՔ ԿԱՐՈՂ ԷՔ ՀԻՊՆՕԶԱՑՆԵԼ

Հիպնօտիզմը բնական ծիրք չէ։ Ամեն ոք կարող է տիրապետել այս խորհրդաւոր գիտութեան։

—o—

Հիպնօտիզմ սովորելը նոյնքան հեշտ է, որքան ուտել խմելը։

Հիպնօտիզմը կը բժշկէ հիւանդութիւններ և կուղղէ մոլորութիւններն ու վատ բարքերը։

Հիպնօզական ցուցահանդէսները չափազանց զուարճալի են։

Սովորեցէք հիպնօզացնելու արուեստը։ Մշակեցէք ձեր մէջ ներշնչելու զօրութիւնը և այդ սքանչելի ույժի միջնորդութեամբ դարմանեցէք հիւանդութիւններ, տուէք զուարճալի ցուցահանդէսներ թատրօններում կամ մասնաւոր սրահներում և դառէք պրօֆէսիօնալ հիպնօտիստ։

Սովորելու ծախքը շատ չնչին է։

Ստացէք իմ «Ինչպէս հիպնօսացնել» պատկերազարդ գրքոյկը, որը կը տայ ձեզ լիակատար բացատրութիւն Հիպնօտիզմի, Մեսմերիզմի, Հոգեբուժութեան, Ներշնչման, Հոգետեսութեան և Տելեպաթիի մասին։ Այս գրքոյկն ստանալու համար պիտի ուղարկել 10 կօպէկի նամակադրոշմ ճանապարհածախքի համար։

ԳՐԵՑԷՔ ԱՅՍՕՐ։ Գրեցէք ձեր անունն ու հասցէն որոշ։

Դիմել հետևեալ հասցէով՝ Америка. Haroutun Shekerjian. 3758 Indiana Ave. Chicago Ill. U. S. A.

(ե. շ.) 689. 100—73

ВЫШЛА ПЕРВАЯ КНИЖКА ЛИТЕРАТУРНАГО ЕЖЕМѢСЯЧНИКА-АЛЬМАНАХА

„НАШИ ДНИ".

ПРОИЗВ.-Д.-НІЯ: М. Арцыбашева, С. Сергѣева-Ценскаго, І. Ясинскаго, А. Ремизова, Леон. Андрусона, Н. Олигера, Александра Рославлева, Ив. Рукавишникова, Вл. Ленскаго, П. Потемкина, В. Гордина, Н. Карпова, Г. Яблочкова, Давида Аратова, С. Семенова-Волжскаго.

ПОРТРЕТЫ, ШАРЖИ и ЛИТЕРАТУРНЫЯ НОВОСТИ.

Цѣна въ отдѣльной продажѣ 50 коп. Выписывающіе изъ редакціи журн. «Наши Дни» за пересылку не платятъ. Книгопродавцамъ обычная уступка.

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА НА 12 АЛЬМАНАХОВЪ И КНИГЪ,

которые выйдутъ въ теченіе 1911 года и составятъ собой самостоятельную литературную библіотеку. Подписная цѣна: 3 р. 50 к. въ годъ (12 книгъ) и 2 р. на полгода (6 книгъ). Иногороднюю подписку адресовать: Петербургъ, Коломенская 7, кв. 29., редакція журнала «НАШИ ДНИ». Подписка принимается также во всѣхъ книжныхъ магазинахъ, конторахъ по пріему подписки и объявленій и пр.

Подробныя объявленія высылаются безплатно. 3—3

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 Ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մարկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.:

Ա. Մ. ՓՈՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

Կին ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՑԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Կին ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՑԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:

Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

3. 0—23

Երևանի ս. Պետրոս-Պօղոս եկեղեցու համար հարկաւոր են

լաւ ձայն ունեցող եւ ձայնագրագէտ

ԵՐԿՈՒ ՏԻՐԱՑՈՒՆԵՐ

Ամսական ռոճիկը 15 ր. և բնակարան։ Իւրաքանչիւրը կը պաշտօնավարէ մի քահանայի հետ և պաշտօնակատարութեան ժամանակ կունենայ վարձատրութիւն։

193. 1—1

ԵՂԲ. ԱՎԱՍԱՐԳԻՍՕՎՆԵՐԻ

այգին բաց է թողնում արտասահմանեան, ռուսական և տեղական լաւ տեսակի ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ չափաւոր գներով։

Հասցէն՝ Ст. Скра (Зак. ж. д.), Авсаркисову.

Կատալօգն ուղարկվում է ՁՐԻ։

(ե. ու.) 173. 5—3

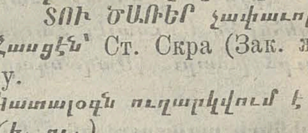

ОРУЖЕЙНАЯ ФАБРИКА въ Ижевскомъ заводѣ, Вятской губ.

А. Н. ЕВДОКИМОВА.

вырабатываетъ ружья шомпол. и централ. отъ 3 до 500 р

Въ огромномъ выборѣ центральныя ружья и револьверы, лучшихъ загранични. заводовъ.

Ремонтъ и передѣлка всѣхъ системъ ружей.

ПРЕЙСЪ-КУРАНТЪ БЕЗПЛАТНО.

(П. 30634) 191. 1—1

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11.
(երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.

(օ. մ.) 1179. 100—68

ԲԺԻՇԿ

Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւն (10—11 ժ. առ. (երեխաներ)
ամեն օր (5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)

Միքայէլեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388.

(ե. հ. կ.) 909. 100—91

ԲԺԻՇԿ

Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ականջի, քթի, բկի,

հիւանդութիւններ,

Ընդունե- (առաւօտեան 9—1 ժամը.
լութիւնը (երեկոյեան 5—7 ժամը.

Վելեամինօվսկայա փ. № 13, տ. Սէյլանօվի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին։

(օ. մ.) 1227. 100—50

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12
(երեկոյեան ժ. 5—7

(ե. հ. կ.) 1254. 100—40

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.